

БЪЛГАРСКИ КНИЖИЦИ

ПОВРЪМЕННО СПИСАНИЕ

на

БЪЛГАРСКА-ТА КНИЖНИНА.

НАТЪКМАКЪ

И. БОГОРОВЪ.

Наука. Книжнина. Занаятъ. Пътуванія.

Търговя. Селскый животъ.

СЪДРЪЖАНИЕ :

- I За всеобща Българ. Грамматика.
- II За фарфора въ Кына.
- III Географическо описаніе на зем-
ный валакъ.
- IV Ради зачало-то и мѣсто-то на
Глаголическы-ты слова.
- V Комитѣ или опашята звѣзда.
- VI Пѣвскы народни прѣданія
- VII Стихотвореніе.
- VIII Българскы народны пѣсни.
- IX Съвременна Автопись.

БЪЛГАРСКИ-ТИ КНИЖИЦИ :

издаватся два пѣти въ мѣсяца на 5
и 20 число.

Цѣна-та на годишно-то изданіе
(24 Книжки) е :

Въ Цариградъ 5 медж. сребрьни.

По цѣло Турско 5 $\frac{1}{2}$ м. ср.

Въ Сръбія, Влашко и Молдавія

6 меджид. сребрьни.

Една-та Книжка сама $\frac{1}{2}$ м. среб.

ЧАСТЬ III.

ОКТОМВРІЯ: КНИЖКА ПРЪВА.

ЦАРИГРАДЪ — ГАЛАТА

Въ Книгопечатницѣ-тъ на Д. Цанкова и Б. Миркова.

1858.

ИЗВѢСТИЕ.

Ониѣ лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ десять турскы лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ никаквѣ заплатѣ Българскы-ти Книжици и по едно тѣло отъ всѣхъ книгѣ, коѣхъ-то ще издаде Българ. Книжнина.

Ониѣ лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ пять турскы лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи съ половинѣ заплатѣ Българскы-ти Книжици и по едно тѣло отъ всѣхъ книгѣ.

Ониѣ лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ една лира турскѣ ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ заплатѣ по едно тѣло отъ всѣхъ книгѣ не поголѣхъ отъ 5 (пять) типографическы листа, като заплати разномы-ти на возеніе-то имѣ, а за поголѣми-ти, ако ги приѣмѣтъ, ще заплащѣтъ отъносително повече-то отъ пять-тѣхъ типографическы листа: а за Периодическо-то Списание ако го земѣтъ, ще плащѣтъ едно тѣло меджидіе по мѣсто.

Б. Д. Главно-то Насіолатество на Българ. Книжнина имѣ си печать, и все, що сѣ дава отъ странѣ-та му - было записъ или книга - ще носи долинѣ печать. Безъ тоѣ печать всичко дадено отъ странѣ-та му чето сѣ незаконно.

Колкото училища сѣ приѣлы Астрономическый Атласъ, щѣтъ сторѣтъ добрѣ да ми отговорѣтъ два три реда за добро-то му получваніе

И. Боюровъ.

Париградѣ, 15 Ноември 1858.

Прѣмѣдана и одобрена отъ царскѣ-та цензура
за да сѣ печѣта.

Български Книжници.

ЧАСТЬ III.

1858. ОКТОМВРЯ

КНИЖКА ПЪРВА

за

ВСЕОБЩА

БЪЛГАРСКА ГРАММАТИКА.

Отъ какъ сѣтъ започнали Българе-ти да пишѣтъ книги, потребность за *Всеобща Българска Грамматика* все ся есть осѣщала; за то всякой писатель отъ ветхы и новы ся захваща испървомъ за правописаніе: на единъ азбука-та ся вижда съ много слова, та исвърлятъ отъ тѣхъ, на други пакъ недостигать, та прибавятъ нѣчто. Отъ незнаніе на старобългарскій языкъ единъ отъ нихъ, като глѣдаше, че нѣма слово за *жновъй класъ*, така да го назовемъ, поставя на негово мѣсто *а* съ прѣчеца, и ако остроуміе-то му помагаше на славолубіе-то, той

лесно можеше станеть изобрѣтатель на още едно слово, токозъ потрѣбно тогдѣ за Българе-ти.

Нѣкои искать да въведѣтъ *ижеството* и да пишѣтъ рѣчи-ты както ся произнасятъ отъ народа, та съ това желяхъ да покажѣтъ, че Българскій языкъ щеть бждеть леснѣ всякому да го пишеть безъ да ся учить: нѣчто невѣроятно, че ако ижеството благодарить едни, щеть унеправдять много други, что *сѣща-та* дума ся изговаря на всяко мѣсто съ различенъ гласъ, та и тѣи пишѣтъ ся смѣхъ най-послѣ какъ требува да ѣ напишѣтъ

Друзы искать да ся задържить етимология-та на рѣчи-ты по старобългарскій языкъ, мысль право и добръ разсѣдена, можетъ надѣлать и щеть надѣлать всѣ-ты останѣлы.

На Българе-ти като недостигахъ *едно* слово, нѣкои чюжди любословци имъ показватъ ж какъ Българско, способно за *жновъ* гласъ, и да истѣкнеть праздно-то мѣсто въ азбуква-та. Тѣи го приѣмать съ всяка благодарность и то трѣбувахъ въ единъ окомигъ да захванеть мѣсто-то на *а-та* съ прѣча.

Както всяка новина бѣва приумножена на свѣта, така и слово ж прилѣ въ Българскы-ты книги, че освѣнъ думы-ты, что ся пишѣхъ по нѣкоя правда съ него, измыслени-ти родительный и дательный падежи въ женскій родъ на имена-та ся видѣхъ принудени да станать вниматели и да приѣмать щяло и нещяло на края си по единъ юсъ! Кога отъ една страна ся позна по правда въведение-то на слово ж за въ Българскы-ты книги какъ тѣхно отъ край, нѣкои, не ся знаеть отгдѣ побу-

дени, нанмать ся да му подкопаѣтъ мѣсто-то, та да го прѣмахнѣтъ отъ свѣта. Съ такѣва помысль тѣи можѣхъ да напечатать цѣль рядъ ученически книги, като закачихъ отъ букварь т. е. отъ първа до послѣдня, въ които нѣма за цѣрь нѣкъдѣ слово ж. Тѣи книги, написаны за Българе-ти на единъ съ други нарѣчїя размѣсьнъ языкъ, казвать, че сѣтъ изгладили Българскый языкъ, и отистина той есть въ тѣхъ глadyтъ, что му недостигать много нѣчта!

Нынѣ вѣке ся найде разковно-то. За Старобългарскый языкъ списанїя-та на Копитаря, Шафарика, Ганка, Миклошича и Добровскаго сѣтъ извѣстени на вси-ти учени Българе, и тѣи щѣтъ разковать, нека бждеть простено за тоязъ изговоръ, вси-кы-ты нашы книжевыны питанїя, былы намъ до днесъ толкозъ тъмны.

Който есть обыходилъ цѣлж Българїѣхъ отъ Видинѣ до Варна и отсамъ Българскы-ты подпланинскы мѣста, забѣлѣжилъ есть на вѣрно, че по тѣхъ особито ся есть увардилъ най-чисто Българскый языкъ безъ никоя чюжда размѣса; така като го прїемень чловѣкъ какъ общїй за цѣлый народъ, безъ да глady на нѣкои мѣстности, не есть мѣчно да направить и по него единж *Всеобщж Българскж Грамматикж*, да показва вси-ты му правила и по която да пишеть и говорить всякый ученъ и истѣщенъ Българинъ.

Днесъ ако есть простено да отсждить нѣкой спорядъ книги-ты, что сѣтъ издадены отъ собствено учени-ти Българе, т. е. отъ онизъ, които сѣтъ прїяли по-высоко образование и познанїе на Старобългарскый языкъ, можеть речеть, че това питанїе, за което есть дума,

развързано е въже, что разлика за правописаніе между нѣмъ едвѣмъ ся забѣлѣва, та можемъ ся надѣмъ, че скоро щемъ видимъ и реченѣ-тѣ *Всеобщѣ Българскѣ Грамматикѣ* нѣ само напечатанѣ, нѣ и въведенѣ въ повѣчето училища. Полза-та отъ нея е безкрайна на учителѣ и ученици и най-паче на списатели и книгопродавци, да оставимъ на страна и скоро-то распространіе на народно-то просвѣщеніе; зашто списатели-ти щѣтъ си продавати трудове-ты много по-скѣпо отъ нынѣ, а книгопродавци-ти щѣтъ обрѣщѣтъ по-голѣмѣ търговіѣ, и гдѣто книжевна-та търговщина е мрътва, тамъ нѣма и просвѣщеніе.

Пытася нынѣ, какъ трѣбува да ся говори тоиъзъ писаній *Всеобщій Българскій языкъ*, ако му ся пада това названіе, между Българскы-ты учени? — нѣ това както е работа на много души, за то го оставяме кога тѣ ся съберѣтъ да опрѣдѣлѣтъ.

ЗА ФАРФОРА ВЪ КЫНА.

Има нѣколко години, какъ сж ся намѣрили кынезскы стѣкла въ единъ египетскый гробъ отъ Фараоново врѣмя, мнозина учени, между тѣхъ Роселинъ, Дависъ и Вилкинсонъ, помыслихъ, че трѣба да отдадѣтъ зачало-то на кынезскый фарфоръ на осемнаесатый вѣкъ прѣди Христа; обаче видѣ-тъ и разумѣ-тъ на слова-та, что бѣхъ надрасканы по тѣхъ ссѣдове, доказвахъ, по добрѣ отъ вси-ты прѣдположенія на архысловци-ти, че тѣя стѣкла оставахъ далечъ да сж отъ едно врѣмя толкозъ старо. Какъ ли ся нахождахъ заровены въ една египетска гробница? Никой незнае. Извѣстно е, че фарфоръ-тъ ся яви пръвъ пжтъ, въ Кына, по врѣмя-то на династія Хангъ, между години 185 прѣдъ и 87 слѣдъ Христа. Испрвомъ тойзъ занаятъ ся породи въ область Синъ-пингъ.

Така кынезскый фарфоръ прѣдвари французскый повѣче отъ шестнаесать вѣка, че то бѣ около 1500 л. какъ Португалци-ти въведохъ това хубаво грнчярство въ Европа; че пьрвый опытъ за твърдый фарфоръ, въ Саксонія, закача само отъ 1706 година, и Франца, что бѣше направила вѣке мягкый фарфоръ отъ 1695 л., не ся вдеде по-напрѣдъ за работаніе-то на твърдый фарфоръ токо по осемнаесатый вѣкъ.

Първий грънчярь, что споменавать кынезскы-ти дѣтописи былъ Тао-ію, който е живѣалъ по седмій вѣкъ отъ наша-та ера. Той издѣлвалъ сѣдове наречени отъ вървоватый-камыкъ направенъ. Отъ тогазъ, прѣданіе-то ся е задржало непрѣстанно до дни-ти ни. Въ дългый написъ за грънчярскы фабриканти прѣчетени отъ Станислава Жуліена, послѣдній спомененъ е Янгингъ (1736—1795 л.), испървомъ събиратель на заплаты-ты ради заминуваніе по мостове-ти, послѣ управитель на мытарницы-ты, най-сетнѣ исправникъ на фарфорско-то рукодѣіе. Той е съставилъ атласъ отъ щамбы, дѣто е изобразенъ всякой начинъ въ употрѣбленіе за работаніе-то на фарфора.

Въ Кына, както и въ Франца, тойзъ занаятъ ся разви само тогазъ, кога станѣ голѣма фабрика подъ управленіе на царство-то.

Царска-та фабрика е въ Кынгъ-те-шинъ, въ область Кыангъ-си. Естество-то на прѣстъ-та тамъ е твърдѣ добра за работаніе-то на фарфора. Кынгъ-те-шинъ, по названіе-то си, е градецъ; обаче дѣловито, той е превеликъ градъ, что ся простира на дължъ край рѣка Ишангъ, и е населенъ съ работливи и търговливи жителе. Планины го забыкалятъ отъ вси страны, и това мѣстоположеніе ся вижда способно за фарфорскы-ты работы. Испървомъ въ него имаше само триста печи; въ осемнадесятий вѣкъ ся намирахъ три хыляды, днесъ брой-тъ имъ трѣба да бѣде още по-голѣмъ. Отъ тамъ безчетни-ти пожаріе; отъ това таченіе-то на жителе-ти за духа на огъня. Улицы-ты му сѣ чисты, направены на строй, дрыпаты на конецъ, нѣ тѣсны; полиція-та е съвершена.

Всяка улица е, какъ въ Японъ, подъ назирание-то на едного начальника, който е длъженъ да прѣдава чиста смѣтка на мандарина; той има подъ него си десять служителие, что отговарять всякой за десять кж-щя. Той е задълженъ да дава отговоръ. Ако ся случи крамола въ часть-та му, и той заборава да обади на управление-то, приема периникъ, что е простенъ твърдѣ слободно на тия градскы служителие. При това улицы-ты сж затворены нощемъ съ завалы; мѣстный мандаринъ обыкаля често града, и бѣдиѣе за полицейскы-ты наредбы. Вси тия огледванія сж потрѣбны да прѣдварять кражбы-ты и безчинія-та, что можахъ да станхъ на едно мѣсто толкозъ богато и толкозъ населено.

Да направять фарфора въ Кына, употреблявать единъ бѣлъ камыкъ или *пе-тюнь*, что изваждатъ отъ двѣ-ты планины въ область Кы-мень; прѣчистевать го, и направять отъ него *пе-тюнь-че*, или буци отъ бѣла каль. Най-хубавы-ты сж онызъ, конто, кога ся разцѣпять на двѣ, прѣдставлявать цвѣтя, что приличать га кынезско-то растеніе *лу-кыо-чай*. Правять още сжще-то и отъ една друга порода прѣсть, *као-линз*, отъ която ся намирать могилы всрѣдъ планины-ты, покрыты съ чървеникъвъ пѣськъ. Фарфоръ-тъ става като смѣсхъ прѣсть као-линъ съ буци *пе-тюнь*; само е доста любопытно, че една мягка прѣсть дава твърдиниѣ на *пе-тюнь-че*, конто изваждатъ отъ най-якы-ты скалы.

Тжй казвать, че каолинъ е жила-та на фарфора. Ентреколскый отецъ приказва, че Холландези-ти, като си занесохъ *пе-тюнь-че*, за да правять фарфоръ, оставихъ сжщественж-тж приправкж, каолина; за което ка-

то ся ушлакахъ на одного кынезскаго търговца, той имъ отговорилъ: » Какъ искате да имате едно тѣло на което мяса-та ся подрѣжати безъ кости ? »

Обаче не сж доста речены-ты две сжщества ; за да има фарфоръ-тъ бѣлихъ и лъскавинхъ както ся иска, трѣба една глечъ, единъ седефъ или *седефьно масло*, что става отъ размѣсване-то на единъ видъ напратъ стритъ на пепель съ варовитъ камыкъ счюканъ и прѣкаленъ. Натоварены ладѣи съ то бѣло и рѣдко произведение стоѣтъ непрѣстанно край брѣга на Кынгъ-те-чинъ. Кынезскы-ти фабриканты, които не сж яко боязливи, сыпувать водѣ въ то масло, за да умножать величинѣ-тъ му ; и, за да притворять измамѣ-тъ си, прибавять умѣрено жиловать гынсъ (ши-као), за да дадѣтъ повѣче гжстотѣ на размѣса-та.

По мѣрка-та на фарфорени-ти ссждове кога ся правять, извъртывать и свиткы-ты или прѣстены кутѣи наречены сѣнджета (хыа) опрѣдѣлены да ги увардѣтъ отъ буйность-та на огъня. Гнила-та съ която правять тѣхъ сѣнджѣи излазя отъ градець Лишюиъ, къмъ сѣверо-истокъ на Кынгъ-те-чинъ. Ето какъ чинать да вмѣстевать празны-ты фарфорены ссждове въ грынѣи-ти. Работникъ-тъ не ги похваща съ рѣжа, за да не станатъ послѣ драсканицы и грапаины по испечены-ты паницы ; между това, той можеше счюпи ссждове-ты ; обаче, съ помощта на една малка връвь, той дръпва паницѣ-тъ изъ отгорѣ на дѣска ; тя връвь виси отъ страна на две крыла малко прѣвиты отъ една дървена вилица, която правачъ-тъ зима съ една рѣжа, кога, съ друга-та, той държи две-тъ крайща на връвь-та, кръстосаны и раство-

репы, споредъ широчина-та на фарфора. Така съ тоязъ начинъ го заприичева, движа и го поставя въ съиджечето; всичко това съ една захластната бързина. Фарфортиты, отъ коя да е величина, съсъ и безъ захлупки, ся испичать въ гърнци. Захлупки-ты, залѣпены слабо за тѣло-то на сѣжда, откъсвать ся лесно съ едно малко удряніе, что имъ бръскать. Съиджци-ти или гърнци-ти могатъ да ся полагають единъ върху другъ; тѣи съставлявать грамады доста высокы: само гледать добръ паницы-ты да ся не докачать. Въ Кына, съиджци-ти отъ послѣднѣ творило не могатъ да влизать повѣче отъ три пѣти въ огъня; най-хубавы-ты ся снопвать около десятый пѣть. Гърнци-ти, что ся употрѣбывать въ Севрянска-та фабрика у Франца съ много по-горни, зато тѣи прѣтърпявать безъ да ся измѣнять тридесать и шесть до чотыредесать прѣминуванія на буйный огънь въ печи-ты, конто испичать на една горящина много по-голѣма отъ оназъ въ Кынз. Отъ зачало на фарфорско-то работеніе въ Небесна Самодржава, съиджци-ти ся испичахъ особито въ печь прѣди да ги употрѣбять за испичаніе на фарфора; обаче тогазъ порѣчванія-та бѣхъ по-малочислены отъ днесъ, та повѣче гледахъ за удобреніе-то на работа-та а нѣ на разноскы-ты.

Прѣди да влѣзать паницы-ты въ огъня, занаятци-ты ги украсявать съ исписванія, съ цвѣтове, съ хубавины, конто въздвигать цѣнх-тѣ на фарфора. Исписваніе-то съ сине е повѣчето въ почестъ; има различни засѣнчеванія отъ тоязъ цвѣтъ; засенчованіе *небесно сине слѣдъ дѣжда* ся забѣлѣзва най-паче по царскы-ти фарфори отъ десятый вѣкъ, което любители-ти плащать твърдѣ сѣжно.

Име-то на *небесно сине слѣдъ дъжда* има това зачяло: нѣкой фабрикантъ поискалъ веднажъ единъ образъ отъ Самодържца Ши-цонгъ, отъ династія на Хеонъ-чеу, и послѣдній му отговорилъ: » Че за напрѣдъ, фарфоріи-ты за употрѣбленіе на палата да бждуть сини както небо-то, что ся вижда изъ между облаци-ти слѣдъ дъжда ! » Нѣкои основы за цвѣтове на кынезскы-ты фарфоріи докар-вать отчаяніе на европейскы-ти занаятци, които, освѣнь способность-та имъ, и освѣнь хытры-ты срѣдства, что приготвева европейска-та хымія, не можахъ да дости-гнать още да ты искарать както сѣщи-ти. Такъвъ е цвѣтъ ясно-зелено-синкавый, извѣстенъ подъ имя *селадонъ*; такыва сѣ основы-ты на чървено, нѣкогажъ чърве-никавы, по нѣкогажъ синкавы; засѣнчны-ты основы на кынезска-та лъскавина, пѣтъ ясны, пѣтъ бронзовы, кои-то си иматъ зачяло въ мѣрка-та на желѣзна-та кыслина въ размѣса-та, както и въ естество-то на пара-та что произлазя по врѣмя-то на испичаніе-то. Г. Стан. Жуленъ казва, че Кынези-ти нѣмать хымиси; обаче наздраво, — и то е мысль-та на Г. А. Брогнярда, — трѣба хы-мія-та да е была стигнала на истынченіе отъ висока стѣпень, за да можтъ станъ такывы произлазванія. Безъ смѣнѣніе, това ржкодѣле е длжно много на слѣпа-та честь, и нѣкои засѣнчеванія, что имъ ся исчюдваме толкозъ, може бы да сѣ слѣдствіе отъ ненадѣйны обстоя-телства, най-паче кога е рѣчь за цвѣтове направени отъ смѣсванія, различна теглилка, съ желѣзна, мѣгнезіе-ва и кобалтова прѣсть, съ седефа, что гличосова фар-фора.

Въ украсеніе-то на паници-ты, всякой работникъ

ся има своѣх-тъ особитность. Единъ исписва вѣщи, другъ змѣве, третій цвѣта, четвъртый драсколи образы; онъзи прави първо-то наброщено трѣскало, което ся вижда около крайща-та на фарфорія; тойзи изображава воды и планины.

Да стане синє-то, което трѣба да покрєє съвсемъ или на часть фарфоріѣх-тъ, употребявать две срѣдства: потопявать ссѣда въ една размѣса отъ кобалтовый манганезъ, что е начинъ на потопилка. Кога остане за другый начинъ на духанє, зимать единъ цѣвѣхъ, на която крайтъ е увитъ стѣгнато съ платнице; послѣ го потопявать въ брошеніє-то отъ което платнице-то ся натварва, сетнѣ работникъ-тъ духа отъ другой край на цѣва-та противо фарфорія-та, която става тѣхъ посѣяна съ сини жалчеци. Направени-ти ссѣдове съ тоязъ начинъ сѣ много по-сѣжи и по-оцѣнени отъ други-ты. Работници-ти имѣть голѣмѣхъ грыжѣхъ да не оставять да ся прѣска трошица отъ брошеніє-то; за това дѣло ссѣдъ-тъ е поставенъ на едно подножіє, и подъ то подножіє има прѣстната листъ хартія, что омѣтвать съ мягка четка, кога ясно-синєє-то брошеніє изсѣхне.

Нынѣ пакъ поставять паници-ты въ печь-та. Сграды-ты, что Кынези-ты правять днесъ, приличать на ветхы-ты печи прієты у Вієнна, въ Австрія, за испичанє на твърдый фарфоръ. Другъ пѣть, тыя сѣ быле по-малкы съ два метра высота; днесъ имѣть три метра и полвина. Надъ печь-та направять стрѣхѣхъ *iao-neonг* (стрѣха на фарфора), тѣхъ здравѣхъ, за да може ся ходи по нея. Пушило-то е поставено отзадъ и ся издвига надъ стрѣхата. Петъ малкы дупкы, — *очи-ты на печь-та*, — оставять

да сѣди чловѣкъ за *града* на испичаніе-то. Пещь-та ся нахожда на край едно доста дълго прѣдворче, което служи какъ духало и мѣсто за растоварваніе. Съиджци-ти пакъ сѣ накладени и поставени наредъ, съ начинъ, что пламыкъ-тъ олизва слободно между вси-ты громады. Обаче паници-ты сѣ расположены споредъ мягкость-та или якость-та на седефа имъ. Огъня запалвать кога пещь-та е докрай пълна съ празни сѣждове. Едно кынезско списаніе казва, че прѣди нѣколко вѣка въ огнище-то наклаждали двеста и чотырдесать товара дърва, и двѣ хыляды, по дъждовно врѣмя: така фарфоріи-ты сѣ быле попълни и по-дебелы отъ днешни-ты. Отгорѣ за седемъ дни и седемъ нощи, огънь-тъ е горѣлъ умѣрено; въ осмый день накладевали буенъ огънь. Днесъ тыя нагледванія сѣ оставены: огнище-то като ся топли единъ день и еднаж нощъ, два чловѣка непрѣставать да потикать дърва.

Отгорѣ за чотыре дни фарфоріи-ты сѣ испечены. Пещь-та отварять заранъ раню; съиджци-ти ся виждать потървенени; работници-ти не могатъ да приближать до тѣхъ, ако не си покрывътъ главъ, образъ и рѣцѣ съ мокры кърпы вжнаты о десять. Тѣй спечелвать горящия-тъ на пещь-та да навърлятъ други съиджчета.

Освѣтъ затворены-ты пещи, имать и други отворены дѣто испичать само малкы панички. Любопытно-то е че слѣдъ изгорение-то на дървата, — сѣще и кога сѣ наклали въ огнище-то до сто и чотырдесать товара, — тамъ не става никакъ пенель. Това ся тегли отъ начина съ който наслаждать дърва-та на испичаніе-то на фарфора. » Отистина, казва г. Бронгніартъ, топлило-то, кое-то е рѣчи всякогажъ отъ напѣлены връхаріе твърдѣ тыкы,

не ся вървя върѣдь огнището, обаче ся наклажда върху врата-та му, която е по-горня, съ начинъ, что пламыкъ-тъ отъ дърва-та е преваленъ; тъй той върви испървомъ отгорѣ на долу и сетиѣ по страны-ты, за да влѣзе въ пещь-тъ; разположеніе много достойнозабѣлѣжительно, отдѣто произлазя таково истыченіе на топли-мо то, что не пуца никакъ димъ нито става жаравъ; всичко изгаря, кога огнь-тъ върви добрѣ.»

Кога тья дѣланія приемать край, тогазъ направятъ на товарче фарфоріи-ты; благодарственны молбы ставать къмъ богове-ты; театралны прѣдставленія и веселбы свършевять тоязъ рукодѣльный праздникъ.

Фарфоріи-ты отъ Японъ не сж по-малко похвалны отъ кинезскы-ты; обаче Японци-ти сж ученици на Кинези-ти въ тоязъ главенъ занаятъ. Едно прѣселеніе отъ Кореее ся населило въ Ниппонъ, 27 години прѣди Христа, та е въвело тамъ фарфорско-то работаніе. Между това японскы-ты произведенія бѣхъ много по-долни отъ онызъ на съседници-ти имъ, кога въ 1211 л. единъ фабрикантъ, нареченъ Катозирооийе-монъ, отійде въ Небесна Самодержава, и помами таниство-то и начина на занаята. Около свършеніе-то на седемнадесетый вѣкъ, японскый князь Морій докарване още работници отъ Корея, за да истычатъ Фарфора на Фагы. Най-голѣмы-ты фабрики за фарфоръ ся нахощать на островъ Кю-сіу, особито на Мачури (область Фиценъ); близо отъ тамъ, на село Урезинно, първо-то потрѣбно сжщество ся нахоща доволно. Обаче тая гнила, ако и да е хубава и чиста има потрѣбъ отъ много приготвеванія, отдѣто е извѣзла японска-та пословица: »Че чловѣшкы-ты кости сж сжщество, което влаза въ фарфора.»

ГЕОГРАФИЧЕСКО ОПИСАНІЕ НА ЗЕМНЫЙ ВАЛЯКЪ.

Земя-та, обвита съ една атмосфера отъ 50 до 80 километра дебелина, отдѣлена е въ пространство-то. Нейный видъ прилича на единъ валякъ малко прѣтиснатъ на полуси-ти, сирѣчь въ крайща-та на ось-та за въртене-то. Дължина-та на тя ось, на діаметра, е 12,712,148 метра. Оназъ отъ діаметра на екватора е 12 милиона и 754,663 метра. Това е една разлика отъ около 43 хыляды километра. Повърхнина-та на валяка е равна съ 50,995,000 хектара, или около хылядо пжти съ продълженіе-то на Франца. Три-тъ четвъртины отъ тая повърхнина сж захванаты отъ море-то.

Ето, споредъ послѣдни-ты списанія отъ Г. Редена, пространство-то и народонаселеніе-то на земя-та:

	четвър. километри.	жители.
Азія.	43,832,152	763,000,000.
Европа	10,064,951	266,543,000.
Америка	41,414,401	56,000,000.
Африка	30,019,393	46,000,000.
Австралія	9,042,731	3,945,000.

Това всичко става единъ купъ отъ 134,373,628¹ четвъртити километра, населени отъ 1,135,488,000 жители, отъ които умира по единъ всякъ секунда,

Смѣтнато е, че да ся обыходи на около земя-та, единъ солдатинъ, като върви нощемъ и денемъ както обикновено, сирѣчь да зима сто стѣпки на минута и четири километра на часъ, щяше употрѣби години и 63 дена. По желѣзний пѣтъ, той ще употрѣби 35 до 40 дена. Звѣтътъ ще употрѣби 32 часа и половина, едно гюле 21 часъ и 45 минути, свѣтлина-та и електрика-та една десятъ часть отъ секунда-та.

всяка минута	60
по секунди минута	60
докарвати	3600
а всякъ денъ докарвати	24
това количество	86400
	365
а въ една година	432000
докарвати	518400
	259200
	31,536,000
	36
и 36-тиловка чинъ въ година умира	1,135,496,000
всички же жители	

РАСПУЩАНІЕ НА ТЪЛКАШИ-ТИ

ВЪ ГЕРМАНИЯ.

Тълкаши-ти ся распуснаха:

Въ	княжество Баденъ, на	1783
Въ	Хохенцолернъ, на	1789
Въ	Шлезвигъ и Холщейнъ, на	1804
У	Насау, въ Баварія, въ княжество Бергъ, у Ерфутъ, и др., на	1808
Въ	Пруссія, въ Хесе-Дармщадтъ, въ княжество Липе-Делтмолдтъ, въ Вестфалійско кралство	1809
Въ	Шомбургъ-Липе, въ Шведска Померанія, на ...	1810
Въ	Австрія, на	1811
Въ	Оденбургъ, на	1814
Въ	Вюртембергъ, на	1817
Въ	Меклембургъ, на	1820
У	Саксонія въ Люзаса, на	1832
Въ	Хохенцолерн-Сингмарингенъ, на	1833

РАДИ ЗАЧЯЛО-ТО и МЪСТО-ТО

на

Глаголическы-ти слова.

Отъ П. I. Шафарика.

ОТДѢЛЪ I.

(Вижь Час. III. Книж. № 18, страницж 68.)

22. Сѣще и новы-ты имена *) на славянскы-ты буквици сѣть едно доказателство, че Константиновы-ты

*) По значеніе-то на имена-та ако сѣдитъ чловѣкъ, то ся видѣть, че азбука-та, която есть была какъ единъ символъ на Славяне-ти, сѣществувала есть между нихъ още и прѣди Кырила и Методія; н. п: азъ, буки, вѣди, азъ слова-та, богове-ты, познавамь, срав. *Вѣруѣхъ въ единого Бога. Глаголю, добро, есть*, кога говорить чловѣкъ добръ да есть. *Живѣте, зѣло, земля, живѣйте ради (добро-то) на зема-та*, срав. *Имже вся быша. Насъ ради чловѣкъ. И, како, люди, мыслѣте*, и както чловѣци мыслѣте. *Нашъ, онъ, покой*, че послѣ смѣръ-та има наше упокоеніе, срав. *и жизни бѣдѣщаго вѣка. Рѣци, слово, твърдо, бѣди твърдъ, здравъ*, на слово-то си, на речъ-та си. Това показва голѣмъ-тъ старинъ на азбука-та ни. На никой другъ языкъ азбука-та нѣма подобенъ разумъ. + А колко-то за останѣлы-ты буквици видѣть ся, че сѣть една прибавка отъ други языци.

Прѣв.

славянскы слова сѣхъ ималы новы образы. За нови образи трѣбувать новы имена: това ся държитъ заедно. Все-ты азбуквы произлѣзлы отъ Самитійскы-ты задржаны сѣхъ ветхы-ты имена на буквици-ты, много или малко прѣобърнаты. Зачто нѣмѣхъ кыриловы-ты буквици, които очевидно, спорядъ число-то, сѣхъ грыцкы и слѣдовательно семитійскы, ветхы-ты семитійскы имена? Зачто а не ся нарича Алефъ или Алфа, нѣ Азъ? Очевидно за това, че основатель-тъ на кырилова-та азбука бѣше намѣрилъ по-напрѣдъ глаголическѣ-тѣхъ, слѣдовательно остави да стоѣхъ вѣке извѣстны-ты имена и само намѣсти другы образы. Обаче отгдѣ сѣхъ славянскы-ты имена? Можеть нѣколко да сѣхъ прѣхъ отъ Руне-ти: нѣ извѣстно по-много-то сѣхъ новосѣтворены, по закона на наименование-то у другы азбуквы, за да выка забѣлѣженный гласъ въ начало на дума-та. — Да ся не отвърлять и готическы-ты. Имена-та на готическы-ты буквици отистина сѣхъ намъ неизвѣстны. Габелець и Лоебе отрицать рунскы-ты имена отъ Виенскый рѣкописъ. Сѣще Кыршовъ и Цахеръ не си отмахнувать всечко-то съмнѣнѣ.

23. Константинъ изнамѣри своѣхъ-тѣхъ азбуквѣхъ ради *Славяне-ти* въ Паннонѣя и Моравѣя, които още нѣмахъ собствены слова да ся пишеть книги, ако и да бѣхъ ся вѣке похристѣянили. Той послѣдува основанѣ-то на христѣянскы-ти народи у Вѣстокъ: всякой правовѣренъ народъ трѣба да има свои собствены слова, приличны на языка му, и посрѣдствомъ тѣхъ да ся поучава въ христѣянство-то. Както Грыци, Копти, Етѣопцы, Сирѣйци, Готи, Армянци, Иберерци или Георгѣйци и т. н. Климентъ напротивъ сѣстави своѣхъ-тѣхъ азбуквѣхъ, кырило-

вж-тж, за онизь Славяне, които отъ Гръци ся похристияниихъ и поучихъ, и съ Гръци раздѣсено живѣяхъ, и отъ които по-благородни-ти и по-истъщени-ти чловѣци знаяхъ гръцкы. За това той издаде за тѣхъ гръцкы-ты слова. Тяя бѣхъ тѣмъ по-познаты, по-явны и по-лесны да ся прочитатъ и пишжть. При това настанж бързо умноженный Църковенъ раздоръ и си занеси свои-ты слова, за да съвърши раздѣление-то между двѣ-тѣ азбу-квы. — Така глаголическы за Паннонія, Моравія и Кроація, кириловскы за Гръкославяне-ти, наскоро и за Руси-ти.

24. Както глаголическа-та, тжй и Кирилова-та азбука си имжть особитж *прѣдпочитителность* и *недостижность*: обаче кирилова-та есть изъ цѣло по-съвършена, и ся прѣдпоставя както единъ успѣхъ и едно подълго, по-кжсно развитіе отъ прѣвна-та. Глаголитець-тъ имаще за първый разкрачъ доста познание въ естество-то на Славянскій языкъ, най-паче на гласове-ти: у него сжтъ свойствени *образи*: както сами-ти *гласове*. Въ кириловы-ты о, ж и ъ не си приличать и при ѡ и ѡ нѣма родство на тѣи образи съ бѣлѣци-ти на свойствени-ти чисти гласове. Напротивъ кирилова-та ся показва значително съ въведение-то на ижество-то на гласны-ты: ѡ, ю, ю, ѡ и ѡ, кога глаголица-та въведе само за ѣ (іе) и ѣ бѣлѣци *нашъ*, можетъ быть, че на нейно-то мѣсто ижество-то не бжше обще употрѣбительно. (Срв. имена-та на буквици Азъ, Есть и т. н.) Кырилъ ся поминж твърдѣ рано за да можетъ открьеть и поправить недостижность-тж на своя-та азбука. Братія-та сжтъ ходили по страны, гдѣто ся срѣщахъ три

иарѣчія: Българско, Славенско и Моравско. Тѣхни-ти помощници бѣхъ Българе. Тамъ родени-ти уприличавахъ само по чясть на чюждо-то нарѣчіе свои-ты землянци. (Карантанскы запискы. Пражкы глаголическы изводи.)

25. Както Кырилова-та азбука, тѣй сѣтъ и по-свършени кырилова-та *Орфографія*, *Грамматика* и *Стилъ*, а нѣ глаголическа-та; което сѣще така показва, за едноврѣменно яко развитіе, единъ успѣхъ. Начялны-ты правила сѣтъ въ глаголическа-та, въ кырилова-та, по-късно-то образование. За да разумѣть нѣкой тъмнотѣ-тѣ на Стила отъ най-ветхы-ти памятници на глаголическый видъ, прочитва Глаголитѣ Клоціаносъ, и (по-кырилованаго) С-Петербурскаго Григора Націанскаго. При това правятъ Кырилу едно похвално псключеніе при прѣвода: Евангеліе-то, Апостолъ-тѣ и Псалтырь-тѣ; тѣи сѣтъ задържани по-вразумителни, колкото вси-ты други, севѣнь тріодъ-тѣ и пророци-ти. (Ради гръц. думы въ глагол. рпс. гл. Отд. II. обр. 5.) Множество-то грѣшки отъ прѣвода, что ся срѣщатъ въ найветхы-ти рѣкописи отъ глаголическый видъ, които ставатъ по-рѣдки въ рѣкописи-ти отъ кыриловый видъ, показватъ безъ дума за голѣма-та старина глаголическый текстъ. Че тѣи образи ако бѣхъ отъ начяло добрѣ прѣведени, кой безумень дрѣзъ щяше ся наеме по-късно да ги развали толкосъ лоше, и какъ можяхъ ги въспріемать толкосъ слѣпо славянскы-ти свѣщеници, между които есть имало и изучени? Тѣи ся съхранихъ дѣловито какъ едно нѣчто устояно, на което ничто не прѣдидваше. Прибавямъ, че и по-късно, при приглядванія-та на кыриловый текстъ, нѣкогажъ по измама ся есть въвело по-лоше-то

вмѣсто по-харно-то: обаче тыя сѣть твѣрдѣ рѣдкы грѣшны, исключенія сѣть. Познавамъ нынѣ само два примѣра, отъ които единый есть тойзѣ. Че въ пѣрвый прѣводѣ задрѣжана-та грѣцка дума *ἑἶς*, *vari* (*domus turritr*) която основателно произлазя отъ еврейскы, и ся срѣща още и въ глаголическы-ти рѣкописи (на-мѣстѣ вѣке развалена), промѣни ся въ кыриловый рѣкописъ съ *тяжестъ*, че исправачь-тъ отъ непроумѣваніе измѣни *βαρὺς* съ *βαρὺς* (*grāvitās*). Пс. 41, 9, 47, 4). Нынѣ назадъ къмъ испрѣвнана-та грѣшка на пѣрвый прѣводитель! Такыва сѣть: Пс. 131, 15. *вдовуца* вмѣсто *ловитеж* (грѣшка *χῆρην* вм. *θηραν*), Пс. 137, 5. *въ пѣсньхъ иосподнихъ* вмѣсто *пѣтѣхъ* (грѣшка *ὠδαίς* вмѣсто *ὁδῶς*), Пс. 140, 6. *възмоиж* или *възмоиаше* вмѣсто *усладившяся* (грѣшка *ἡδυνήθησαν* отъ *ἀδυνατέω* *impotens sum* вмѣсто *ἡδυνήσαν* *quia suavia sunt*), Маѣ. 10, 3. *келевеи* вмѣсто *и Левей* (*καὶ Λεββαίου*), Маѣ. 26, 18. *къ Динѣ* вмѣсто *къ онъсици* (*πρὸς τῶν δεῖναι*), Марк. 9, 43. *родъ оиніа* 9, 46. *рождѣство оиніе* вмѣсто *иенна* (грѣшка *γενεά* *generatio* вмѣсто *γένενα*, Іо. 12, 33. и 21, 19. *клепѣ* вмѣсто *знаменаиѣ* *σημαίνων* пріято за въ монастырскый разумъ: съ чюка да свыква), Дѣл. 17, 9. *Аріевъ ледъ* вмѣсто *Ареонаѣ* *Ἄρειον πάγον*, грѣшка въ разума, че *πάγος* *collis* и *glacies* значи), Гал. 4, 17. *урѣкви* вмѣсто *отгѣжчити* (грѣшка *ἐκκληρίας* вмѣсто *ἐκκληΐσαι*). Прибавително да ся забѣлѣжить тукъ, че вѣрвамъ да съмъ открьлъ въ Псалмы-ти и Евангелія-та нѣкой рядове, които ся виждатъ да показвать едно възползованіе за тѣлкованіе-то. Ако сѣть тѣи пѣрвообразни не дѣрзнавамъ да подвѣрдж. Такыва сѣть: Пс. 21, 26. *обѣти* (*votum*), кыр. *молитва*, Пс. 75, 2. *земліа въстрѣпета* и *почи*, кыр. *убоіа*

ся и *умлѣж*, Пс. 75, 12. *общайте се* (vovete), кыр. *помолите се* (ἐξῆσθε), Пс. 80, 13. *попохотехъ ихъ срьдѣка*, кыр. *по наининіу срьдѣцъ ихъ*, Пс. 112, 9. *иже обитати творить неплодну въ дому*, кыр. *въселіаиъ неплодѣвъ въ дому*, Пс. 115, 14 и 18. *объти*, кыр. *молитвы*. Мар. 7, 26. γυνή ἑλλήνηс. mulier gentilis, *жена помыни*, кыр. *жена еллинська*, Іо. 5, 4. κατὸ κριθόν, secundum tempus, *врѣмя*, кыр. *лѣта*, Іо. 9, 8. Вуз. Rec. τυφλός, осс. Rec. προσάτης, mendicus, *проситель*, кыр. *слѣпъ*, Іо. 19, 27. Вуз. ἡμέρας, осс. ὥρας, hora, *часа*, кыр. *дѣне*. Най-послѣ въ глаголическый Псалтырь, Евангеліе и Апостолъ всякога *кризма*, *хрисма*, въ кыроловый всякога *міро*, *міро*, (μύρον.).

26. Споменявамъ тутъ само прѣдварительно, че и Храбровый главенъ *примѣръ* ради зачяло-то на славянскы-ты слова, който въ другъ случай обыкновенно ся привожда какъ доказательство за кырилица-та, като ся разумѣть добрѣ, подава най-силно-то доказательство за първенство-то на глаголица-та; върху което *нарочито* щѣ ся завърнѣ по-долу (Ном. 36).

27. Забѣлѣжихъ веке по-горѣ Ном. 21, че нынѣ полагамъ Пражкы-тѣ глаголическы изводы отъ врѣмя-то на сентъ-Венцела (отъ 935 л.) Ако това почитаніе есть право, тѣй сѣтъ тѣи едноврѣменно и доказательство повѣче за първенство-то на глаголическы-тѣ слова и на глаголическо-то текстово прѣписваніе на св. книги. И рѣчи въ слѣдній начинѣ. Тѣи съдържавать *четыре* особито и исключительно глаголическы знакове, които ся употреблявать у вси-ти ветхы глаголическы рѣкописи, сирѣчь *крижъ*, *іадро*, *обидѣ* и *законопрѣстѣжно* (Пс.

40, 9;) кога най ветхы-ти кырилови рѣкописи употребявать вѣке за тѣхъ *крѣстъ скоро, обидоша и безаконно*. И така можетъ чловѣкъ да прѣдырва и да постави по-напрѣдъ глаголическы-ты чтенія, а нѣ кыриловы-ты. Слѣдователно послѣдни-ты трѣба да принадлежать на едно второ по-ново прѣписване.

28. До нынѣ на кѣсо нарядихъ прѣдпочитителны-ты основы за първенство на глаголица-та; нынѣ искамъ да поставя едно по друго нѣкои забѣлѣжванія, что ся относятся върху *исторія-та за изнамѣрване-то и распространение-то на писаніе-то и литургия-та*. — По на-прѣдъ отъ всяко нѣчто имамъ за здраво, че Константинъ есть съставилъ въ Цареградъ своѣ-тѣ азбуква и научилъ есть съ нея помощници-ты си. (Житія). Между това чтото той говоряше още отъ дома си македонославенскы, то трѣбаше и да утѣкмихъ добрѣ своѣ-тѣ азбуквѣ испрвомъ на познато-то му нарѣчіе. Той починахъ да прѣвожда още въ Цареградъ Евангеліе-то отъ Іоанна. Неможехъ да бѣдетъ невѣроятно, че нѣколко Българи изучихъ още тукъ неговѣ-тѣ азбуквѣ: ако нѣ, тогдасъ можяше да бѣдетъ донесена отъ Паннонія твърдѣ рано; зачтото едно споразумѣніе има навѣрно тамъ, и Методій ходи прѣди смърть-та си въ Цареградъ. Обаче зачяла-та могатъ бѣди незначителны. Толкозъ есть извѣстно, че въ 886 л. най-добри-ти помощници на два-та Славенскы учителя: Гораздъ, Наумъ, Климентъ, Ангеларъ, Сава и д. отъ Паннонія ся завърнахъ въ България (Македонія и Албанія), донесохъ си книги-ты и продължихъ тукъ глаголическо-то писалство. За това ся намиратъ тукъ безцѣни-ти прѣписи и останки. (Лавра, Рус-

енко, Охрида, С. Наумъ, С. Гораздъ, Бояна). За на-
слѣдници на седемъ-тѣ другаря ся споменавать много
души; за които по-долу ще кажемъ (Б. 34). Обаче Кли-
ментъ, нынѣ епископъ у Велица (отъ 916 л.), напустихъ
глаголическѣ-тѣ азбукѣ и наряди кыриловѣ-тѣ.

29. Начяла-та на *Славянска-та Литургия* ся на-
хождатъ у Великоморавія (Староморавія) и Паннонія.
Отъ Паннонія ся занесе писаніе-то и литургия-та твър-
дѣ рано въ Кроація и Далмація. Пѣтуваніе на братія-
та въ 868 — 869 л. Да ли нѣ прѣзъ море-то въ Ве-
неція? Въ Далмація споменавася въ едно писмо отъ
Іаонна VIII 879 л. Сѣще тѣй и други папскы писма.
Седесклавъ. Бранимиръ. Лѣточисленіе-то неизвѣстно.
Спорядъ заключително-то писмо на Арбскаго Никола.
(1222 л.) единъ псалтырь по врѣмя-то на Архиепископа
Спалатскаго Теодора (с. 880 — 890 л.) Ако нѣ по-рано
вѣрно послѣ нападеніе-то на Маджаре-ти 892 л. flg.
Константинъ Порф. казва въ единъ образъ: Turci (Hungari)
magnam Moraviam ingressi, incolae ejus expulerunt ibique sedes suas
posuerunt; *Турци-ти (Маджаре-ти като вльзохъ въ ве-*
лика Моравія испхдихъ жители-ты и ся заселихъ
тамъ; и на друго мѣсто: Quaeque supererat multitudo (Moravo-
rum), dissipata confugit ad finitimas gentes, nimirum ad Bulgaros.
Turcos, Croatas, et ad reliquas nationes. *И колкото бѣхъ оста-*
ли отъ Моравци-ти испораспрѣснахъ ся и тѣрсяхъ при-
бѣжище у близосѣдни-ти народи, сирѣчь при Българе,
Турци, Хървати и други народи. (Stritter). Полагамъ
тукъ върху имя-то Croatas една докрай особитѣ важность.
Ккато ся видить тѣи бѣгахъ отъ врага изъ Паннонія
повѣче къмъ Кроація и Далмація, както по врѣмя-то на

Монголско-то нападнае, а нѣ къмъ вѣстокъ противъ него. По-късно, на Спалатскій Сѣборъ 925 л. Славянско-то писаніе ся спомява какъ распространено вѣке. Още по-късно у Виглія 1059—1065 л. Ако и Дюммеръ отрича толкозъ рано-то въведеніе на писаніе-то и литургія-та, зашто исторія-та не приказва ничто за него; нѣ и за по-късно-то въведеніе тя пакъ не приказва ничто, тѣмъ малко колкото за въ Сърбія и Босна, а пакъ то ся намираше тамъ! (925 и 1059 л.). Това узоваваніе не доказва ничто противъ такыя леточисленія, както 879, 880—890, 892—925, и 1059—1065 л. Че писаніе-то естѣ было глаголическо, слѣдува отъ това, зашто най-стари-ти изводи и останки (азъ самъ си видѣхъ отъ тѣхъ твърдѣ стары) въ тѣя страны сѣтъ глаголическы, а нѣ кыриловы. — Вѣке въ IX—X в. нѣкой исправитель въ Кроація можетъ да естѣ изгладилъ азбукъ-тѣхъ и утѣкмиль на кроатско-то наречіе. Той естѣ задръжалъ испървомъ полугласны-ты іерь и іерькъ, само изгладилъ бѣлязы-ты имъ и напуснѣлъ сѣвсѣмъ носны-ты. — Въ Унгарія видить ся кырилица-та да естѣ прѣнесена отъ Цариградъ, ако нѣ още по врѣмя-то на Булузуда и Гыласа (948 л.), то извѣсто по дни-ти на царь Стефана (на 1000 л.) и да естѣ употрѣбена въ много монастыре (Веспримъ, Вышеградъ, Чанадъ, Арадъ, Найтра и д.). Отъ тамъ можетъ Прокопъ да естѣ донесль въ Боемія, ако той наздраво кыриловскы (нѣ глыголическы) естѣ писалъ, което имаъ за по-истино. Въ това могатъ да ся изяснѣтъ кырилови-ти рядове въ Мартиролога у Райгернъ.

30. Комуто ся естѣ паднѣло, да найдетъ малко или

или нѣчто въ византійскы-ти извори ради *Кырилово-то Житіе* и *Дѣяніе*, той можетъ помыслить, че *Кыриль* есть былъ съвѣсмъ скаранъ съ Патріарха Фотія и (спорѣдъ Конитарово догадваніе) видить сязатуй есть въспрѣлъ тѣй доброволно миссіѣ-тѣ, за да ся прѣмахнеть отъ тамъ. Той прѣнесе отведнажъ, кога вѣке ся породи пѣрковный припірь, дѣло-то си съвършено въ область на западна-та църква. Кога избухнѣ раздоръ-тъ отъ 879 л. съ непрѣстанно по-голѣма сила, заборави ся въ Цареградъ всякой случай да оцѣнять *Кыриловы-ты* и *Методіевы-ты* слугуванія по-чюжды-ты страны. По-кѣсно, слѣдъ завръщаніе-то на *Климента* и другаре-ти му, можетъ глаголица да есть станѣла подозрителна на *Гръци-ти* какъ-то и латинизмъ-тъ. — *Кыриль* и *Методій* какъ списатели можетъ быть да есть *Кыриль* съчинитель на *гръцко-то* алегорическо подзабѣлѣжаніе при *Псалми-ти*, что обыкновено, обаче неправо переписвать на *Св. Атанасія* и отъ което ся есть зядържялъ единъ твърдѣ ветхѣкъ *Славянскій* прѣводъ.

31. При това настана и *покореніе-то* на *Българе-ти* отъ *Гръци-ти* 970 и 1019 л., та свърши дваство-то, докара обаче побѣдѣ-тѣ на *гръцкославянско-то* писаніе епископъ-*Климентово*. Пѣрво-то *покореніе* на *Българе-ти* отъ *Гръци-ти* въ 970 лѣто быде отистина за малко врѣмя; обаче скоро послѣдва единъ періодъ повѣче отъ вѣкъ и полвина на паданіе-то на *Българско-то* царство отъ 1019—1186 л., гдѣто *Българе-ти* съвѣсмъ бѣхъ завладени отъ *Гръци-ти*. Въ тоязъ періодъ става малко-по-малко отстраненіе-то на глаголическо-то писаніе и въведеніе-то на *гръкославянско-то* въ *България*.

Гръцко царство, гръцко писаніе. — Любопытно щяше бждеть тукъ едно по-близне познаніе за българскы-ты епископства, отъ които още по врѣмя-то на Бориса имаше седемь. Въ третя-та книгаотъ Захаревый *Jus græcoromanum* (обр. 319) ся нахожда една нарядба ради устройство-то на Българско-то архиепископство отъ Василія Македонскаго, обаче която неможесть да бждеть въ никакъ случай истинна и толкозь стара. Достоинозабѣлжително естъ и извѣстіе-то ради наряда-та на славянска-та и гръцка-та литургия въ България въ една ветха, обаче твърдѣ развалена записка у Вукъ Стефановичъ Къраджичеви-ти примѣри (1857. 8^о. обр. 9).

32. Имамъ до край важно, че нѣ късно слѣдъ прѣобразяваніе-то на Славянска-та азбуква прѣзь Климента настана *похристіянненіе-то* на Руси-ти отъ Гръци-ти, испървомъ на нѣкои Руси още прѣди Олга, сѣтиѣ Велика княгыня Олга 955 л., най-послѣ великій князь Владиміръ и на цѣлый народъ (988 л.). Подырь то на Ярослава, книголюбца, на послѣдствено владѣніе 1015 л. срв. основаніе-то на Русскый монастырь у Св. Гора. Въ истый по кириловскы ся прѣписвать глаголическы кодинеси заради Россія; сжще-то ся случава и въ Россія, именно въ Новгородъ. Прѣзь тѣя мѣста слабы-ты заочяиванія на кирилица-та пріяхж единъ новъ и рѣшителень потикъ. Климентово-то гръцкославянско писаніе станж прѣдпочтително руеско писаніе. Византія, близо до България и Сърбія, искаше да ся заздравить, най-паче за отъ Россія, прѣзь писаніе-то и литургия-та. Колко-то по-лногo Византія царуваше, толкозь повѣче ся въвождаше гръцкославянско-то писаніе. Глаголица-та ся о-

прѣ, и ся задрѣя само въ область-та на римскій прѣстолю.

33. Кога слаби-ти, на едно особито мѣсто опрѣдѣлени-ти Глаголитци въ прѣдаденый тексъ на Славянскы-ты книгы ся заякнахъ и ничто не промѣнихъ, тогдаъ по-многочислени-ти, по-силни-ти и на едно голѣмо мѣсто распространени-ти Кирилицы започынахъ за-вчасъ да *прилядвать* изново ветхый прѣводъ, при това да промѣнявать и да прѣправять, и едно слѣдъ друго прѣведохъ вси-ти грѣцкы църковны книгы и много дѣла на св. отци. Така станахъ *две прилядванія* на текста на св. книгы, *глаголическо* и *кирилово*, първо-то да остава въ сѣщественность-та речи единакво, пълно съ архызми, друго-то подъ влїаніе-то на развитіе-то да ся промѣнява вынагы. Тѣй ся случи, че глаголическо-то и отъ него прѣписани-ти кирилови рѣкописи, сѣтиѣ карантанскы-ты запыски, нынѣ въ разсѣждане на ортографія-та и языка да образява единъ особитъ отлѣченъ дѣлъ, въ който нахождаме най-ветхо-то състояние на църковна-та книжнина на Славяне-ти да ся есть задрѣяла по-вѣрно (862 или 863 срв.); а пакъ Остромирово-то Евангеліе 1056 — 1057 л. и два-та изборника 1073—1076 л. принадлежать вѣке на второй періодъ, періодъ за успѣхъ и по-высоко развитіе. Очевидно грѣцко-то училищно образование въ монастыре-ти имаше влїаніе на славянско-то. Неправедно есть обаче да мѣрять чловѣкъ по-ветхо-то още съ доста грѣшки и безрядно глаголическо съ исправено-то кирилово отъ X—XI в. (сирѣчь кога искаме да поставимъ нѣкои нелѣтозабѣлѣжены кириловы книжки отъ X в.) Сѣщій Остромиръ не

есть услободень отъ побъркванія: така есть станялю *цѣнити* на две мѣста у него (Маѳ. 10, 29. Лук. 12 6.) извѣстно отъ *цѣнити* съ промѣняваніе-то на глаголическы-ты ѡ и ѱ; тѣй стоить у него *нерадите* вмѣсто *нинерадите* (Маѳ. 18, 10); тѣй ся вкарахъ много забѣжванія по края въ текста. Пригядани и поправени быдохъ само ветхы-ты тексти въ всяка страна, въ всяка область, до въ всякой монастырь, чясто подъ повода на старосте-ти, на князы, чясто само на прѣписателя по добра воля, доклѣ най-послѣ на 1380 л. въ Цареградъ быде пригяданъ изново текста на Евангеліе-то, Апостола и Псалтиря и прѣписанъ ради вси-ты славянскы църквы. Отъ тогдасъ останъ еднакъвъ цѣлы вѣкове. Константинъ Костенский на 1389—1427 л. Грамматикъ Владиславъ 1470—1479 л. (Горский и Нивоструевъ описъ). Ортографія-та усъвършихъ Русси-ти (Остромиръ 1056 л., Изборникъ 1073 и 1076 л.), нѣ тѣи ѣ умножихъ съ ѡ и и; Българе-ти, на които нарѣчіе-то ся измѣняваще набръзъ, не дойдохъ съ исти-ти, стѣгнѣто взято, на чисто, сирѣчь что-то ся относя на носны ѡ, ѡ, ѡ и ѡ, послѣ слабы-ты гласны ѡ. и ѡ.

34. Повтарямъ: *развитіе-то* быде испървомъ *полека*, обаче *безпрѣстанно*, непрѣкъснато, като твърдѣ напърѣдъ безъ да ся запрѣ, безъ да прѣскача отъ 862 или 893 л. Друго-яче щяше всичко изново да ся измыслить, изново да ся прѣведеть. Нѣ само сѣхъ ся съхранилы Евангеліе-то, Апостолъ-тъ и Псалтырь-тъ обаче и много други библійскы и тогдасъ твърдѣ просты литургическы или църковны книги. Прѣводъ-тъ на Тріода и Пророци-ти, както стои въ нѣколко рѣкописи, имамъ го

сѣвѣмъ за първоначалный. Тѣя книги ся отирвахъ, както ся каза на скоро отъ Панионія, Кроація, Далмація и Българія и тукъ провървѣ работаніе-то. Климентъ, Сава, Наумъ, Гораздъ, Ангеларъ и др. бѣхъ извѣстно учени чловѣци, та и прѣвождахъ и пишахъ. За туй гы взя наедно Кирилъ и Методій, за това избрани и поржчени. За Климента знаемъ увѣрително, за Наума и Горазда сѣще тѣй, отъ които вторый (Наумъ), кога самъ си отъ старость не можаше да пишеть, унудяваше други за това. Пятдесять-тѣхъ ученика въ Коцелска область, безчетни-ти въ Растиславово и Сватоплукско царство не бѣхъ отистинѣ вси-ти мързеливи. По-късно гыдаме въ Българіа мнозина наименовани: Іоаннъ Екзархъ, епископъ Константинъ II, монаси Храбръ и Теодоръ Доксъ или Доксовъ, прѣсвитеріе Григорій и Козма, царь Симеонъ, сетиѣ еретикъ Богомилъ наедно съ ученици-ти си Михаила, Теодора, Добра. Стефана, Василя, Петра, и др. които сѣхъ живевали около свършака на IX в. и въ първа-та полвина на X. На верно не сѣхъ изгубены вси-ты дѣла на тѣя чловѣци, обаче сѣществувать още въ по-нови прѣписи безъ имената имъ. Бѣдность-та можетъ да открьеть още нѣкои. Что знаяхме прѣди 1800 л. за Климента, Наума, Козма, епископъ Константинъ II и други сѣвременници и непосредствено напоследници на двама-та първи и великы славянскы учители?

35. Прихождамъ само къмъ най-прѣдпочтителныты *узоваванія*. Испървомъ *имя-то*. Казвать, прѣданіе-то и беспрѣстанно-то употрѣбеніе на имя-то да бѣдѣтъ за Кырила. Ибаче това прѣданіе, и това употрѣбеніе сѣхъ новы, не опрѣдѣлявать никакъ си за най-ветхы-ты

врѣмена. Имена ся промѣнявать, прѣминувать върху другы: слав. Французы, Руссы, Българе и т. н. Първоначално-то имя быде Славенская азбука и то приставање доста врѣмя на глаголица-та. Въ 1047 л. ся употребѣи рѣчь Кюрилица, както видѣхме, отъ глаголица-та, и рѣчи чисто въ противоположеніе-то на грѣкославянско-то писаніе. И по-късно наричахъ по нѣкогажъ глаголическѣ-тъ азбукѣхъ кырилицѣ; обаче нынѣ не мога приведеъ нарочито примѣра. — Още твърдѣ наскоро пріяхъ двѣ-тъ азбуки и особиты имена спорядъ страны-ты и народи-ти: тѣй ся нарица глаголица-та въ Паризскый кодексъ *Avesenarium Bulgaricum*, тѣй и у ветхы-ты прѣброенія на народи-ти и писанія-та (гл. мон-ты старожит. 996) *книгы Българскы (книга, слово, буква)*, въ Кроація *книгы хрватскы* и т. н. Изговоръ глаголита, глаголица, есть отъ зачало твърдѣ късно и ведно тъмно. Днешно-то употребленіе на « Кюрилица » и « Глаголица » не отійва по-далекъ отъ XVI в. Тѣй имя-то не отрядява ничто; още и по-наскорешне-то употребленіе на рѣчь Кюрилица (1047 л.) показва тъкмо за глаголица-та.

36. По-важно есть узоваваніе-то, что изваждать отъ *храбровата записка*. Храбръ есть отистина ветхъ свидѣтель, отъ Симеоново врѣмя (прѣди 929 л.), по кое-то живѣяхъ чловѣци, които познавахъ Кырила и Методія, т. е. очевидци. Обаче Храброви-ти изговори сѣхъ за проумѣваніе съвсѣмъ друго-яче. То есть още достойно-забѣлжително, че Код. на Троиц. Лавра въ Россія, въ който ся случява прибавка-та отъ очевидци-ти, сѣщій есть прѣписъ, вѣрно на нѣкой глаголическый оригычаль

скорошне донесенъ въ Россія. (гл. Горсково доказательство у Срезневскій въ Журн. Мин. прсв. 1848.). При това дохожда, че Храбръ, нѣкой право като го разумѣть, явно утвърдява: а) Че Константинъ ся есть упж-тилъ при устроене-то на негова-та нова азбуква по *ряда* (*чинг*, *ordo*) на гръцка-та.) Той есть измыслилъ слова не токо за *гласове-ти*, что ся намирать въ гръцка-та азбуква, нѣ и за свойствени-ти славянскы, и послѣдни-ты распорядилъ на приличны мѣста. Изговоръ *подобіе* есть тукъ за тропическо разбираніе, и ся отна-ся нѣ на гръцкы-ти образи, нѣ на гръцкы-ти *гласове*. Подобно у Гръци-ти *γράμμα*, у Нѣмци-ти буква-та за гласъ, н. п. буква-та есть магка, твърда и т. н. И тѣй у вси-ти языци. Даклемъ спорядъ подобіе-то на гръцкы-ти гласове. с) Гдѣто той говорить за нововъведенія, можетъ быть само по слухе-приказваніе, видить ся да мысли за Климента, когото струвася съ нѣкоя помысль неще да именува. д) Той казва, гръцкы-ты слова проис-хождатъ отъ язычници, славянскы-ты отъ одного святъ чловѣка, Кырила. Тойзъ изговоръ есть неотмѣнно уда-рителенъ, зашто можетъ да сяотнесеть спорядъ истина-та единичкѣ и самъ токо за съвсѣмъ новы-ты образи, что съдържава глаголица-та. е) Храбръ казва, гръцкы-ты слова, само 24 на четъ (собствено сѣтъ двадесять и се-демъ съ три-тѣ бройни бѣлѣци), въ прѣминуваніе врѣмя мѣчно сѣтъ ся усъвършествоувалы малко по мамко отъ много чловѣци, обаче 38-тѣ славянскы слова на кжсо врѣмя само отъ Константина. Ако Константинъ бѣше пріялъ вѣке готовы-ты гръцкы слова, то щѣше бѣдетъ сравненіе-то една ненарядность, похвала-та едно безум-ство. Ето колко има значително-; друго-то оставямъ.

(Слѣдува)

КОМИТЬ ИЛИ ОПАШЯТА ЗВѢЗДА.

За да дадемъ нѣкое си понятіе за това небесно явленіе трѣбва да изложимъ понятія-та, които сж имали хора-та и то учена-та чясть въ разны врѣмена до наше врѣмя. Аристотъ и негиви-ты послѣдователіе, нарѣчены Перипатитики, мыслили, че комити-ти были испаренія, и чя тия звѣзды, на кои-то орбита-та (пхтуваніе-то окръжно) като ся простира много по-высоко отъ Сатурна, видяхъ имъ ся като огнища по далечъ отъ мѣсячинѣ-тѣ орбитѣ, коя-то именувахъ огненнѣ сфера.

Очевидно е, че ако философы-ты Гръцкы имяхъ такыва покварены астрономическы мысли, въ Вавилонъ и Египетъ, дори и въ най-дрѣвны-ты врѣмена сж имали по-здравы мысли астрономическы, зачто-то Пнтагоръ, който посѣщаль оныя страны за да ся изучи принесе

отъ тамъ понятіе за вѣрнѣ-тъ всемирнѣ системѣ, която обнови, изясны и усъвършенствува Коперника; и при все това още даде да разумѣють, че комети-ти сѣ планети, кои-то стъвршавагъ кръга си около слънце-то.

Явно е , какъ на вѣстокъ слѣдъ много наблюденія бѣхъ стигнали до тѣя истины, кои-то не можяхъ да стигнѣть и въ Гръція; Освѣнь слѣдъ много врѣмя Тико-брахе е, прѣвый отъ новы-ты, кой-то ся дръзнѣ да каже, че комети-ти были по-далечъ отъ мѣсяца и че были почти на еднакъ высотѣ съ Венерѣ.

Дескартъ, кой-то не бѣ правилъ наблюденія разсѣди, че могатъ въ патуваніе-то си да ся вѣскачатъ по-высоко отъ Сатурна, и причина-та, по коѣхъ-то паднѣ въ тѣхъ погрѣшкѣ бѣ негова-та система, по коѣхъ-то полагалъ, че свѣтъ-тъ е пълень съ вещество-тънко, та по системѣ-тъ си глѣдаше че е мѣчно да приминувать тѣя чюжды тѣла между планеты-ты въ пространство, което трѣбваше да е пълно съ вещество-тънко.

За това той пріялъ кометы-ты, като клѣба небесны и преданъ по-вече на вѣображеніе-то си нежели на опитъ, той казва, че тѣи сѣ слънца втвръдены кои-то ужъ оставили мѣсто-то си и между разны-ты святове вѣнъ отъ нихъ пѣтуютъ въ праздно-то пространство. Въ каквѣ погрѣшкѣ падатъ най высокы-ты умове кога ся прѣдадѣть не на опитъ, а на вѣображеніе-то си. Комети-ти не врьватъ право, и не вѣзможно е, да врьватъ зачто понеже заминувать въ кръга кого-то протягать планеты-ты намѣрватъ ся въ другы-ты планеты въ обще-то притяженіе камъ слънце-то, и слѣдователно или слънце-то трѣбва да ги притеглува въ (срѣдоточіе-то си)

перпендикулярно или да описувать около него кръгъ еллипсический, и за това Невтонъ спомогнахъ отъ астронома Халлей отъ какъ изслѣдува комета на 1680 годинахъ изнамери единъ новъ Теоріѣ, по коѣхъ-то опредѣли образа на кръга кого-то трѣбаше да прѣмине тоя кометъ, и доказа че всички-ты кометы трѣбва да применѣхъ единъ Параболъ, и понеже тоя параболъ очевидно ся прѣмѣнува точно въ еллипсисъ и показва, че кометъ-тъ на 1680 свършва пѣтя си, въ единъ еллипсисъ, толкова близу до Параболъ и тѣй разноцентраленъ на слънце-то, що трѣбва да свърши пѣтя си въ 500 и толкова години; Това показва дължина-та на кръга му зашто Сатурнъ, кой-то е така далечъ отъ слънце-то свършыва пѣтя си въ 30 години. — Комитетъ на 1680 приближи ся или по добръ да ся кажѣ слѣдъ толко близу при слънце-то, что-то бѣше далечъ отъ него на посокъ на шестѣхъ-тѣхъ му чѣсть.

Нѣ пытаніе е тукъ като падна толкова близу при слънце-то зашто-то ся не съединихъ, затова трѣбва да напомнимъ правила-та на Галилея какъ едно тѣло, кое-то пада добыва сякугащъ новы силы на скорость-тѣхъ и така тоя кометъ кой-то падаше камъ слънце-то почти въ паралелнѣхъ линіѣхъ, добыва чѣсъ отъ чѣсъ и сохрѣнява силѣхъ-тѣхъ, коѣхъ-то придобы и тая сила до толкова ся увѣчыва, что-то съ истѣхъ-тѣхъ скорость съ коѣхъ-то пада и ся вѣскачѣва. Както на часовникъ махалка-та — дохожда по слѣ въпросъ-тъ, каквы доказательства имаме, че кометы-ты сѣхъ тѣла твърды, като другы-ты планети, а не планены; На това доказателство-то е неоспоримо.

1-во. Кометъ-тъ на 1680 бѣше далечъ отъ слънце-

то въ разстояніе-то на шестъ-тъ часть на даекать му, както казахме и така тѣй лесно можемъ да смѣтнемъ колко тоя кометъ бѣше по разгрѣянъ отъ земѣ-тъ ни, слѣдователно трѣбва да е едно тѣло много прочно за да го не растопи, и унищожи тая жега.

2-ро. Свѣтлица-та на кометы-ты ся увеличава кога ся приближавать камъ слънце-то и ся умалява кога ся отдалечавать; слѣдователно отражавать както и другы-ты планеты, свѣтлинѣ-тъ на слънце-то; И тѣй нашій свѣтъ умножава ся отъ какво бѣше по нагрѣди; Зачто-то прѣди Галилея броехъ 7 планеты, въ кои-то погрѣшно четяхъ и слънце-то а сега броемъ 18, въ кои-то броятъ и земѣ-тъ ни съ исключеніе пръстена на Сатурна; И вѣроятно е, че единъ день щемъ познаемъ и нѣкое число отъ другы-ты планеты, кои-то В кото насъ подъ имя кометы врьтять ся около слънце-то. Нъ не трѣба да ся надѣемъ че щемъ до стигнемъ да ги познаемъ всичкы-ты; Зачто трѣбва много тѣньки замѣчанія и смѣтки точно за да ся опрѣдѣли орбита-та (пѣть-тъ около слънце-то) на тыя небесны тѣла, зачто то най малка-та погрѣшкѣ, може направи разликѣ отъ стотыны години. Такъва погрѣшка измами Чакова Берниозили за комета на 1680, той потвърди, че той трѣба да ся чѣка на 1719, той му опрѣдѣли единъ періодъ отъ 40 години, то есть 10 години по-много отъ Сатурна, кога неговый пѣтъ бѣше несравнително много по-отдалеченъ отъ слънце-то нежели Сатурнъ. Невтонъ намѣри, че орбита-та (или кръгъ-тъ кого-то протичаше тоя кометъ) сравнително съ оня на Сатурна былъ почти както 16 камъ 1 и слѣдователно за да сврѣ-и пѣтя си трѣбоваше му повече отъ 500 години.

Относително за свѣтлѣ-тъ опашкѣ на кометы-ты кога е той камъ Въстокъ прѣдпхтѣва и ся казва *брада* кога камъ Западъ слѣдува и ся казва *опашка*, а кога на противоположно съ слънце-то тогава е околѣму и ся казва *коса*, та и разны видове являвать ся относително камъ насъ отъ мѣстоположеніе-то му, кое-то прѣмѣтъ, а относително камъ слънце-то, то свѣтлина-та имъ е ся-кога назадъ то естъ противоположно нему. Опашка-та на кометы-ты загубва свѣтлинѣ-тъ си като ся отдалечява отъ слънце-то. Декартъ казва: че тя е отраженіе-то на слънчевы-ты лучи, Невтонъ опровергава това мнѣніе, че ако бѣше тѣй, а то трѣбваше и друзи-ты планеты да имѣтъ опашкѣ и второ въ опашкы-ты трѣбваше да ся видятъ разны цвѣтове какъ у дѣлѣ-тъ. Той казва, че тая дѣлга свѣтлина не е друго освѣнъ частицы запалены отъ истый кометъ, кой-то слънце-то отиѣма като той ся приближява камъ него и доказателство-то е, че тая свѣтлина е почти невидима и колко той ся приближява при слънце-то, толкова тя ся увеличява така, что-то кога стигне въ най-ближнѣ точкѣ при слънце-то види ся като запаленъ вжмѣнъ, кога излиза отъ фурнѣ тѣх.

По Невтона кометы-ты на мѣсто да сѣ опасни и да възбуждавать страхъ, тѣи сѣ нови благодѣнія на Създателя. Хора та, кои-то отъ суевѣріе си прѣдставлявать всякога божество-то зломыслено глѣдять на кометы-ты като знакъ на гнѣва му и като прѣдвѣстница на пагуби. Невтонъ, напротивъ гы разумѣва като добродѣіаніе Божіе а Физическы потрѣбны за свѣтове-ты, близу при кои-то минувать; той полага, че испаренія-та на комета притягивать ся отъ планеты-ты и обновлявать влагѣ тѣх си, кои-то постыпено губять, и още че котеты-ты обновляють вещество на слънце-то.

Н. В. Чалковскъ.

НѢМСКИ НАРОДНИ ПРЕДАНИЯ.

прѣвелъ Г. Теохаровъ.

ПРЕДАНИЯ ЗА КАРЛА ВЕЛИКАГО.

Освѣнь написанна-та Исторія, у всякой народъ има наизустны прѣданія за голѣми дѣла и человекци на старото время. Такива прѣданія занимаватъ срѣдж-тж мѣжду исторіѣ-тж и поезіѣ-тж. Тѣхно-то съдръжаніе служи всегда дѣйствително, което е станало; нъ разказъ, който е приходилъ изъ поколенія въ поколенія изъ вѣкъ въ вѣкъ, часто носи на себѣ си печать-тъ на разказваніе-то. Простый народъ незнае книжнѣ исторіѣ. Прѣминали-ты събитія нему ще ся кажатъ като неподвижны, доврѣшени. Той като че играе съ тѣхъ и свободно измѣнява подробности-ты на разказваніе-то. Исторія-та като наука, старае ся по тѣко да докаже всяко явленіе, да опредѣли негово-то время и мѣсто; а прѣданіе-то не ще ся погрыжи за такъвж вѣрность. Въ него е истинѣ-тж на другъ родъ. Въ него ся приказва любовь-тж и нена-

висть-тѣ на народа, неговѣ-ты нравственни понятія, неговѣй поглядъ е на собственихъ-тѣ старинѣхъ. Колко по-симно събытіе то, или чловѣкъ-тѣ ся дѣксѣхъ до народный животъ, толко по-глубоко подпадать тѣхны-ты образы въ память-тѣ имъ, толко по-вече ся увардвать за тѣхъ приказки-ты. У Германско-то племя има много прѣ-красны историческы прѣданія. Тѣ сѣ на части събраны и написаны отъ учены хора, мѣжду конто прѣво-то мѣс-то принадлежи на двама братія: Якова и Вилгелма Грим-мови. Тѣхны-ты благородни имѣна трѣбва да сѣ извѣстны и нашы-ты читатели.

Дѣла-та и заслугѣ-ты на Карла Великаго сѣ ся-кому извѣстны. Той съединилъ въ едно голѣмо Госпо-дарство почти сичѣхъ-тѣ Западнѣхъ Европѣхъ, обвилъ това Господарство съ тврьди граници и го окрѣпилъ съ общи нарядбы и законы. Языческы-ты Саксонци обръна-ты были камъ христіанство. Много училища сѣ ся на-правили по неговѣхъ-тѣ волюхъ. На кратко той былъ обно-витель на духовный и гражданскый животъ. Много отъ неговѣ-ты зданія исчезнали, а едни още по-вече ся у-вардили. Таковы мѣжіе народи-ты незабравать. Тія у-вардвать въ пѣсны-ты и прѣданія-та тѣхнѣхъ-тѣ память. Ето нѣколко прѣданія за Карла Великаго.

1. КАРЛЪ И ДЕЗИДЕРІЙ ЛОНГОБАРДСКЫЙ.

Когато Карлъ Великий отыщылъ съ войскѣхъ въ Лонго-бардіѣхъ, при дворѣ-тѣ на царь Деизидеріѣхъ живѣялъ Огеръ, благороденъ Французинъ, кой-то побѣгналъ отъ отече-ство-то си гонимъ отъ гнѣвъ-тѣ на Карла. Деизидерій и

Огеръ, като чули, че приближавала Французскѣ-тѣ войскѣ камъ Павіѣ, вѣскачили ся на връхъ кулѣ-тѣ, отъ коѣ-то могло да ся глѣда всичкѣ-тѣ околнѣсть. На далечъ ся показалъ Французскый керванъ. Той покрывалъ голѣмо пространство. »Не е ли тукъ самъ Карлъ?« попыталъ царъ Дезидерій. »Него нѣма тукъ,« отговорилъ Огеръ. По това ся яви опълченіе-то събрано отъ сичкы-ты крайща на царство-то. »Наистина Карлъ самъ дохожда съ тѣхъ войскѣ,« казалъ пакъ Дезидерій. »Нѣма го още, нѣма го още,« отговорилъ Огеръ. Тогава ся смутилъ Лонгобардскый царъ и приговорилъ: »Что ще стане съ насъ, ако Карлъ дойде съ повече войскѣ?« »Кога и какъ той ще дойде, рѣкълъ Огеръ, ты ще видишь самъ; а что ще стане съ насъ — незнаѣ.« Мѣжду това приближила ся новѣ-тѣ стѣна. На въпросъ Дезидеріевъ Огеръ отговорилъ: »Него още нѣма, почакай«. По това тѣ видѣли отъ своѣхъ-тѣ кулѣ дългы-ты рядове отъ Епископы, Аббаты, Священници и други Духовны лица, които врывали заедно съ войскѣ-тѣ. Дезидерій още не изгядалъ блескъ-тъ, извикалъ: »Да слѣзнемъ по-скоро долъ и да ся скріемъ нѣйдѣ подъ земѣхъ-тѣ, отъ лице-то на страшный непріятель«. Тогава Огеръ напомнилъ миналы-ты добры години на своя животъ и голѣмѣхъ-тѣ силѣ на Карла. Той казалъ Дезидерію: »когато твоѣ-ты ниви ся покрыватъ съ желѣзны класове, когато рѣкы-ты потекѣтъ съ желѣзны вѣтны, тогава чакай Карла. Той ще ся яви сега прѣдъ тѣбе.« Едва той не бѣ свръшилъ думѣхъ-тѣ и отъ Западъ и Сѣверъ подигнали ся тѣмны мѣгли и зѣтмнили ясный день. Не много врѣмя заминуло и настанѣла настоящѣ-тѣ тѣмнѣсть. Тогава ся явилъ

самъ Карлъ. Той былъ въ желѣзо. На главѣ-тѣ му желѣзенъ шлемъ, на рѣцѣ-тѣ му желѣзны рѣкавици, на широки-ты му грѣды желѣзны оклопы. На лѣвѣ-тѣ рѣкѣ той дръжалъ желѣзно копѣе, а въ дѣснѣ-тѣ былъ мѣчь-тѣ; щитъ-тѣ му былъ желѣзенъ; дори и конь-тѣ му по якость-тѣ и цвѣтъ-тѣ показвался желѣзенъ. Войны-ты, които врьвали съ Карла и подирь него и останалъ-тѣ дружинѣ были почти така въоръжены. Стѣниты на Павѣ-тѣ ся поклатили. Огеръ поглядналъ на страшнѣ-тѣ войска. » Ето тоя, за кого-то мя ты питаше, » рѣклъ той царю Лонгобардскому, и безъ память падналъ на земѣ-тѣ.

2. КАРЛЪ ВЕЛИКИЙ И ЗМІЯ-ТА.

Когато былъ въ Цюрихъ императоръ Карлъ, порѣчалъ да направятъ еднѣ кулѣ и на неѣ да окачатъ еднѣ звѣнецъ. Отъ звѣнецъ-тѣ до земѣ-тѣ было пуснато едно въже. Когато императоръ-тѣ сѣднувалъ да яде на обѣдѣ, всякой можелъ да дойди до кулѣ-тѣ и да дрынка, за да излѣзе на сѣдѣ и на расправѣ. Единъ пѣтъ случило ся, та звѣнецъ-тѣ задрынкалъ, нѣ слугы-ты, които были излѣзнали не видѣли никого до въже-то. Дрынканѣ-то ся раздало пакъ. Карлъ порѣча на слугы-ты пакъ да излѣзатъ и да ся научатъ причинѣ-тѣ на дрынканѣ-то. Като излѣзли тогава веке видѣли еднѣ голѣмѣ змѣѣ, която тѣглила съ жѣбы-ты си въже-то и съ тоя начинъ привождала звѣнецъ-тѣ въ движеніе. Нито на человекѣ, нито животно-то нещелъ Карлъ да откаже сѣдѣ-тѣ и правдѣ-тѣ. Той самъ отышълъ при просителницѣ-тѣ на страны-ты. Змѣя-та като го видѣла, и почтительно приклони-

да главѣ-тѣ си и поплъзала прѣдъ него камъ брѣгъ-тѣ на езеро-то, дѣто му показвала гнѣздо-то си. Въ него сидѣла единъ голѣмъ жабъ. Карлъ ги осидилъ: на змиѣ-тѣ врыналъ гнѣздо-то, а жаба-та, казалъ да изгорать. Слѣдъ нѣколко дны змиѣ-тѣ пакъ дошла въ дворъ-тѣ и поплъзала на столъ-тѣ, около когото сидѣли Императоръ-тѣ и неговы-ты дружина, открыла захлупкѣ-тѣ на единъ отъ купы-ты. Тя пуснала въ купѣ-тѣ драгоцѣнно камъиче, което дръжала въ устѣ-тѣ си, поклонила ся прѣдъ Карла и ся врынала назадъ. Послѣ Карлъ Великий тамъ, дѣто намѣрилъ гнѣздо-то на змиѣ-тѣ направилъ црѣквѣ, а камѣкъ-тѣ подарилъ на сѣпругѣ-тѣ си.

3. ВРЪЩАНІЕ НА КАРЛА ОТЪ ВЕНГРІѢ.

Царь Карлъ трыгналъ въ походъ, за да обрѣне язычници-ты, които живѣяли въ сегашнѣ Венгріѣ камъ христіанство. Прѣдъ да ся отдѣли той обѣщался на сѣпругѣ-тѣ си, да ся врыне слѣдъ десять години. По заминваніе на това врѣмя, тя длѣжна была да го счита за мрътвъ и да ся моли Богу за неговѣ-тѣ душиѣ. Съ тоя начинъ девять години ся заминало, безъ него; въ Господарство-то му нѣмало нито порядѣкъ, нито миръ. На сѣдѣ пожары и разбойничества. Тогава Велможи-ты събралися при царицѣ-тѣ и ѣѣ молили, что-то да си избере другъ мѣжъ, кой-то да можи да увардва Господарство-то. Царица-та длѣго время ся несъгласявала, нѣ най-послѣ принѣдена была да отстѣпи съ общи исканія и жалованія за бѣдствіе-то на Господарство-то. Намѣрился зятъ богатъ и сыменъ царь. До свадѣ-тѣ веке останало три дни.

Богъ недопусналъ това да ся изпълни. Ангель-тъ уведомиль Карла за това, что му грозило. »Нѣ какъ щѣ азъ да побрѣзамъ камъ время-то », рѣкль му царь-тъ; — » останало още три дни, а пѣть-тъ дльгъ. » » Не ся грижи за това, рѣкль му Ангель-тъ, — Богъ е милосердъ и Всемогущъ. » Иди и земи силный конь на писарь-тъ ты. Прѣзъ блата-та и нивы-ты ще тя заведе въ единъ день въ градъ-тъ Паабъ. Тамо ты ще принощувашъ и ще нахранишь конь-тъ. На другой день утрень-тъ, отпра-вися отъ горниѣ старихъ по Дунавъ камъ Пассау. Тамъ ты още единъ ноцъ ще прѣнощувашъ. Въ Пассау оста-ви конь-тъ си. У Господинъ-тъ на кѣщъ-тъ, дѣто ще останешъ има едно жребя: купи го. То ще тя занесе въ отечественный ти градъ. »

Карлъ постѣпиль, както му быде казано, купиль конь-тъ на писарь-тъ си и въ единъ день достигналь въ Паабъ. На другой день още слѣнце-то не зашло той дошль въ Пассау, дѣто нашль добръ квартиръ. Над-вѣчрь, когато животно-то ся врьщало отъ поле-то, Карлъ позналь прѣкрасно-то жребя, хваналь го за гры-вѣ-тъ и рѣкль: » Господине, продайми го; утрѣ азъ съ него щѣ си отидѣ. » » Не, извыкаль Господинъ-тъ, жребя-то е още младо, а ты тяжкъ, то нѣма още си-лѣ и неможе да тя занесе. » Царь-тъ началъ пакъ да го иска. Тогавъ Господинъ-тъ като видѣль негово-то желаніе, съгласился, а Карлъ за своѣ-тъ благодар-ность, продалъ му конь-тъ, на кого-то свършилъ веке толкъвъ дльгъ пѣть.

На третій день рано царь-тъ ся пусналь въ пѣть-тъ. Той глядаль, что-то да не остане вечеръ-тъ вниъ отъ вратны-ты на своѣ-тъ столицѣ Ахенѣ. Той вечеръ-та достигналь въ града, дѣто ся остановиль въ единъ кѣщѣ. Въ градъ-тъ било голѣмо веселіе: пѣсны и игра-

нія. Карлъ попыталъ: что е онова? » Господинъ на
кѣщѣ-тѣ рѣклъ му: » днесъ ся празднува голѣмѣ свад-
бѣ; наша-та царица ся жени за единъ богатъ царь.
Голѣма розбѣ става. Млади и стари, сиромаси и богати
гощавать съ ястія и вино. Така сѣщо и за коне-ты
имѣ е приготвено много хранѣ. » Царь Карлъ рѣкалъ:
» Азъ щѣ остана у тебѣ. Свадбино-то угощеніе мене
не е нужно. Ето тебѣ злато, иди та ми купи да ямѣ
и да имаме всичко доволно. » Господинъ-тѣ като глѣдалъ
златны-ты пары продумалъ въ себе си: » Ето тоя е
благороденъ юнакъ. Азъ такыви още не съмъ видѣлъ. »
Яденіе-то было приготвено богато. Когато Карлъ ся на-
вечералъ, повыкналъ при себѣ вардачъ-тѣ на домовла-
дика-та и лѣгналъ да спи. Той порѣчалъ на вардача
прѣдъ сѣмнуванѣ да го събуди, когато начнать да сви-
квать свадбаре-ты въ съборъ. Въ наградж на тѣхъ
службѣ, той ся обѣщаль да му даде единъ златенъ прѣ-
стенъ. Въ първый ударъ на звонъ-тѣ, вардачъ-тѣ до-
шълъ до Карла и началъ да го събужда: » Ставайте
Господине, въ съборъ-тѣ грѣмѣтъ. Дайте ми обѣщан-
ный вы прѣстенъ. » Карлъ скоро станалъ, облеклъ си
сѣщѣ-тѣ дрехѣ и помолилъ Господинъ-тѣ да го испро-
води. Рѣка за рѣка, тѣ отышли до Царскый Дворецъ, нѣ
вратны-ты были подпѣнаты съ голѣмы подпоркы. » Вы трѣ-
ба да ся прѣвѣрете подъ вратѣ-тѣ, ако искате непре-
мѣнно да влѣзите, рѣклъ Господинъ-тѣ, само, че ще си
окаляте дрехѣ-тѣ. » — » Азъ за това нещѣ ся погры-
жѣ » отговорилъ царь-тѣ и ся превѣрѣ заедно съ сѣщѣ-
тника си въ дворецъ-тѣ. По това Карлъ влѣзналъ въ
съборъ-тѣ, сѣдналъ на прѣстола, който стоялъ тамо и
турналъ голѣ сабы на колѣны-ты си. А по старый Фран-
цускый обычай, който сидѣлъ на прѣстола дѣто стоялъ
въ събора, той ставалъ царь. Скоро дошълъ единъ отъ прѣ-

новны ты служители. Като видѣлъ Карла че сидѣлъ съ голѣ сабѣ, той ся уплашилъ и ся спусналъ да кажи на Священника: » единъ непознатъ челоуѣкъ сиди на прѣстола и дръжи на колѣны-ты си голѣ сабѣ. » Священникъ-тъ и другы-ты каноници не го повѣрвали: единъ отъ тѣхъ земалъ една свящъ и дръзновенно отышълъ въ цркъвѣ-тѣ. Когато прѣдъ очи-ты му ся явилъ Карлъ, той въ ужасъ хвърлилъ свящъ-тѣ на земѣ-тѣ и побѣгналъ при самый Епископъ. Епископъ-тъ заръчалъ на двама отъ служители-тѣ да зематъ свящи и трыгналъ съ тѣхъ камъ събора. Като приближилъ до Карла, той го попыталъ: « Кажи ны какъвъ си ты, тукашенъ, или нагробенъ житель, и что ты е побудило да сѣднешъ на тоя прѣстолъ? » Тогава станалъ непознатый и проговорилъ: » Ты знаяще, богато мя называвахъ Карлъ, и не е имало по-силенъ отъ мене. » Той ся приближилъ до Епископа, за да бы могълъ той добрѣ да го разгляда. Епископъ-тъ тоя часть го позналъ и радостно го поздравилъ и пригрѣналъ. По това той го повелъ въ богатый си домъ. Начьналъ голѣмый звонъ да грѣми, и свадбины-ты гости хванали да пытать за причинѣ-тѣ на тоя грѣмѣжъ. Когато имъ казали, че ся врыналъ царь Карлъ, тѣ скоро ся разнесли и всякой бръзалъ да ся намѣри удома си. Нъ Епископъ-тъ молилъ Карла да обрѣни гнѣвъ-тъ си на милость, и да залюби, както напрѣдъ царицѣ-тѣ, която противъ воли-тѣ му сыгрѣшила. Царь-тъ послушалъ неговѣ-тѣ просьбѣ, простилъ Велможи-ти и съ Царицѣ-тѣ хваналъ да живѣе, както по-напрѣдъ въ любовь и сѣгласіе.

Много още другы приказки увардила признателнѣ-тѣ память на западны-ты народы за императора Калка. Отъ приведены-ты по-горѣ е видно въ какъвъ образъ ся являвалъ той на народно-то въображеніе.

СТИХОТВОРЕНИЕ.

ОТЪ

И. Миладинова.

СКЪРСТИ (1)

Фала Богу чудо що е ова!
Църна земя за водж е жадна,
Какъ сиромашъ за стрebro и злато;
Тры мѣсецы капка не прокапа,
Облакъ ми се на небо не каза,
Небо горитъ како сачъ надъ глай-ве.
Поле ми е сосемъ побълело,
Руде трева пепелъ се сторила,
Църна земя ми се испукала,
Бистры рѣкы ми се пресекнале;
Волой бучетъ по поле за водж;
Сиромасы кутры се отрицветъ
Да доживѣтъ до другъ годинѣ.
Тешка, Боже, твоя десна рѣка.
Фала Богу чудо що се стори:
День недѣля рано на утринѣ

(1) Велиме, кога да не варнишъ излгвемъ со кърсть и малы и големи и се молеми Господу за да падниѣ дошъ, ходвешемъ до Марковъ камень.

Си станаа поповы и старцы,
 Мужы, жены, деца и девойкы,
 Со иконы, съ кърсты на рѣцѣ
 Ходеть въ пѣтемъ и Богу се молетъ;
 Се застовѣтъ на широко поле,
 Попой дѣяцы жаловно се молетъ
 И пригласветъ мало и големо
 » Скърсти одамъ вишный Бога молятъ,
 Господи помилуй насъ грешны. »
 Фала Богу чудо що сумъ видѣлъ!
 Марковъ камень край горъ зеленъ
 А надъ него мольбъ се пееше,
 Низъ дървя-та мольбъ се раздава
 По планина на далечны мѣста
 И се креватъ на високо небо.
 Сино небо пакъ ясно надъ глаы,
 Пакъ мольбъ-тѣ мольбъ на Господа.
 Вращаешемъ край църковъ дойдофме.
 Чудо Божье! ситна роса фати;
 Въ църковъ влегѣе иконы д' остаеть?
 Дошъ со кярблы фати да туривать.
 Земя жадна се искаши водѣ,
 Рѣкы пофторъ големы протекое
 Отъ редъ нивы ми се напѣлнѣе,
 Сиромасы ми се зарадвее. (1)

(1) Вистина, кога бѣхъ малъ, ойдохъ скърсти небо-
 то, ко сега памѣтва, бѣше ясно а кога се вратихме дома
 зароси, посѣъ заварна.

ВЛЪГАРСКИ НАРОДНИ ПЪСНИ,

ОТЪ

Сборника на Стояна попъ Андреева, Робовската.

I.

Рада и Никола

Мила ле Радо, хубава!
Мило ли ти е за мене,
Каквото е мене за тебе? —
Мили Никола, ты драги!
Видишъ ли онази планинжъ,
На планината мължѣтъ;
Таквози ми е на сърце
И на сърдечни корени
И на белитъ дробови;
Таквози ми е за тебе.

II.

*Гайтанина клетва съ либето си! и
негова клетва съ Гайтанжъ.*

Гайтано! бенимъ Севдано!
Гайтано пиле писано!
Севдж ли немашъ на мене?
Каквото ази на тебе.

Повнишь ли, либе, знаишь ли? —
Когато бѣхмы манинки,
Какъ си наедно ходяхмы,
Въ нашѣ тѣ вашѣ градинкѣ? —
На зеленѣ тѣ моравкѣ,
Подъ чървенѣ тѣ ябълкѣ;
Вярны си думы думахмы,
Вярѣ и клетвѣ струвахмы;
Тайно ся разговаряхмы:
Който ся напредъ ужени,
Да даде Господъ, Гайтано!
Да лежи боленъ да лежи:
Деветъ постелки да изгной,
И деветъ пѣстры възглавници; —
Да лежи пакъ да не умира:
Снагѣ тѣ му да погини.
Лице то му да повени,
Косѣ тѣ му да улети;
Съ сълбѣ у гърне да влезе,
У него турскы да седни —
И тамъ да му е широко:
Комаря да му е добръ конь
На время да го потърси,
Чи да го не намери.
Отъ муха крыце, сидьце,
Иглини уши, зипгii,
Рѣжанѣ сламка, тоягѣ;
И тя да му утага.
(Сега Гайтана дума:)
Който ны либе, раздѣли (а),
Отъ очи да ся отдѣли,

(а) Име то му ся забравило у устѣ тѣ на народа; или ся е скрѣло
подъ името либе. —

И отъ какото му е най мило ;
Воденчерь да иди , да стани,
И хляба да си замѣси,
Отъ лѣшникъ чорупка , нащови :
На некѣтъ да го расплещи,
На слѣнцы да ся упече, —
Чи пжкъ да ся не допече. —
Да яде и да му артиса,
На пжтници да даде :
И кучета та да грѣши (а).

III.

Рада и Димитрь.

Залиби Рада Димитра,
Либи го Рада , лѣга го ;
Либи го до тры години. —
Радины братя задружни,
Тѣ си каилъ не ставатъ.
Радж Димитру недаватъ.
Защото е хитрь Димитрь,
Ще иска тежко мирази :
За туй си Рада не даватъ,
И за водж не пущатъ.
Нето въ малж тж градинкж ,
Цвѣти то да си полѣе,
Да полѣе и да прикопае.
Веднажъ ся Рада искрадна,
Въ мала градинка отиди.
Цвѣти то си да полѣе,

(а) Подъ името грѣши ся разумѣва : едно , или кучетата да нахрани ;
а друго , — или и тѣхъ да замини. —

И да прикопае.
Не си цвѣтито полива,
И прикопава,
Най го изъ дъно изскубва,
И го на пѣть исхварлва.
Димитаръ изъ пѣть си варвеша,
И цвѣти то ѿ събираши.
Отъ дѣ са го видѣли: Радина брата задружни.
Чи си Димитра фанаха;
Опитъму рже вържяха.
Въ тъмни зимници введоха,
Че му главъ тж одрязахъ.
Чърно го кърви обляло,
Съ черъ го ямурлукъ завили (а).
Рада за водъ пуснаха; —
Рада за водъ отиди,
Тамъ намери, завари,
Димитровъ тж майчицъ.
Тя си на Рада думаши:
Радо ли, снахо! Радо ли! —
Я! постой, Радо! почякай;
У дома да но да си отида;
Димитра да си испроводя,
Съ Димитра да ся видити. —
Рада си жялно заплака,
На свикървж си думаши:
Майно ли! старо свикърво!
Твой Димитъръ е удома,
Въ наше то тъмно зимници,
Мойте го брата заклаха.
Черни го кърви обляло,
Съ черъ го ямурлукъ завили. —

(а) Ямурлукъ по турски, а по Шопски япанджакъ, като сабо. —

Отъ какъ зачу Димитрова мама,
Тази думж, като злж чумж,
Чи си Рада улови,
Чи си на сждбж отидохж,
Сждбж да ся сжджтъ;
Чи ся е сждбж паднало, —
Радж и Димитра
У единъ гробъ да туржтъ,
Да ги заровжтъ.
Чи ся е Рада факнжла,
У гроба при Димитра,
Чи на Димитра дума:
Лежъ, Димитре ! да лежимъ,
Двама наедно да умремъ.

Съвременна летопись.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ

Промѣнявать са подтверденія-та заради нареждане-то на край-Дунавскы-ты княжества.

Т. М. отійвать за Букурещъ Камиль бей и за Яшь Афиѣ бей, та занасятъ Императорскый Хатъ, спорядъ който прѣстан-ва управление-то на каймаками-те у Влашко и Молдава.

Мърдане-то у Лондра въ полза на парламентско-то прѣобразование става всякой день по-живо. Комитетъ-тъ на прѣобразование-то, что избра Жонъ Руселя въ послѣдній сборъ, извѣстява, че ся е възползувалъ отъ распуса на Парламента да нареди мѣстны отписванія и е готовъ да разбута земя-та, за да има вліяніе върху общенско-то събрание въ наскорешно-то засяданіе. Той свиква патріотизма на слободны-ты и иска имъ потребно-то сребро, за да състави народны събрания по вси-ты мѣста на Съединено царство.

Британско-то управление ся вижда, че ся заляга наздраво да направи единъ съвръзъ на инглескы-ты прѣселенія въ сѣверна Америка. Извѣстявать, че лордъ Бюрій е задълженъ отъ министерство-то върху прѣселенія-та за едно търговско и политическо поръчване, за да упознае коя е мысль-та на народа и на депутати-ти отъ Канада, Нова-Шотландія и Новъ-Брюнсвикъ ради единъ съвръзъ на тыя прѣселенія, что три члена отъ ка-

надско-то министерство сж задължени да стъргуватъ въ Англія.

Віенскій Вѣстникъ обнародва новъ законъ заради войско-то написваніе и оставаніе. Врѣмя-то на случваніе-то остава опредѣлено за осемъ години; само неще има задълженіе за случуваніе повѣче отъ седемъ години за седемъ-тъ дѣлове. Които имжтъ благородны титлы сж както и друзы-ти подъ вси-ты разположенія на закона.

Русскы-ти Вѣстници обнародоватъ слово-то, что самодержецъ Александръ е изговорилъ по врѣмя-то на свое-то пѣтуваніе. Императорскы-ты думы докарахж много подзиманіе, че имъ видѣхж здравж-тѣ волѣ да ся свърши скоричко дѣло-то за ослобожденіе-то на селчяне-ти. Повѣчето отъ събранія-та на благородни-ти свършеватъ на скоро свои-ты работы. Единъ срѣдовенъ комитетъ съ прѣдсѣдателя князь Орлова и съ нѣколко комисаріе отъ благородна-та страна, ще испыта прѣдложенія-та имъ, кои-то най-послѣ оставатъ за утвърденіе-то отъ Самодержца.

Отвѣдъ великій Океанъ, две питанія ся явяватъ, что щжтъ ванатъ мѣсто за прѣширня у вѣстници-ти: изкараны-ты мѣчности отъ Съединени Щати противо воля-та за единъ прокопъ да смѣси два-та Океана дадена на едного Француза, и дѣйствителны-ты мѣрky пріети отъ управленіе-то на Архипелажкы-ти острови отъ дружина-та (Таити) противо американскы-ти мисіонеріе, кои-то опыхахж да оттъмнатъ два острова отъ Французско-то покровителство.

Весь европейскій печатъ ся залага яко много за едно важно дѣло, което прѣдлага най-высокы-ты питанія за добронравіе-то и вѣра. Едно еврейско дѣтенце са оттъмна, въ Бологнія, отъ баща и майка по просто исканіе на христіанскій слуга, който свидѣтелствува, че е кръстилъ дѣте-то, единъ день кога-то щяло на малко да умре. Челядь Мортара напуста

си искахъ дѣте-то, кому-то отрѣкохъ управителскы; чловѣкъ може помысли отчаяніе-то на той баща и майка. Баща му на дѣте-то може да стигне най-послѣ прѣдъ римскый Папа, който му прости да види сына си, и ничто повѣче. Консисторіи-ты отъ Франца, Германія, Піемонтъ и Англія поискахъ посрѣдство-то на свои-ты Силы при Римскый дворъ.

Една отъ най-мѣненьки-ты държавы на свѣта, република Сентъ-Маринъ, поднови управленіе-то си безъ да ся съмнява по-голъма-та часть на Европа. Два-та нови капитане, началници на изпълнителна-та сила, пріяхъ нарѣцъ, на 15 Октомврія, кърмж-тж на почетна-та република, едногласно съ войска-та, что състои отъ 40 чловѣка, заедно съ войвода-та, и отъ 7915 граждани, които съставлявать нараселеніе-то на 40 километра земя.

КНИЖЕВЕНЪ ДНЕВНИКЪ.

7) *Първа Храна на здравіа чловѣчески умъ преведена отъ Иванъ П. Чичи, напечатана съ издивеніе-то на ч. Кара-Никола Ангелова Т. Пазарѣжичанина. in 8° обр. 137. Въ Книгопечатницж-тж на Д. Цанкова и Б. Миркова. 1857.*

Едно врѣмя бяхъ ся стоворило дружина между Българе-ти, която имаше помысль да исвърди членовы-ты, ставици-ты, отъ Българскый языкъ. Надѣмъ ся, че нѣкои отъ тѣхъ другаріе трѣба да живѣятъ още, та съ голъма почестъ имъ запознаваме горѣреченж-тж книгж, какъ много любопытна за нихъ. Ако и да нѣмаме дѣла отъ нея дружина, молимъ ся обаче да даде

волѣхъ и намѣ да ѣ послугуваме въ Общеполезно-то ѣ дѣло, та може по-лесно да постигне намѣреніе-то си.

Като земи чловѣкъ на рѣцѣ *Първѣ-тъ Хранѣ* и отвори първый образъ прочита въ 11-й редъ: *Горня-та страна на главѣ-тъ ми ся зве лубѣ, и той е влакнавѣ* българскы можяше да ся прѣведе по-добрѣ тѣй: *Горнята страна на глава ми ся нарича лѣбина, и тя е космата*, че по чловѣческа-та главѣ растятъ космы а не влакна; а пакъ за Първа Хранѣ трѣба да приеме членъ *та* че Българе-ти казвать: *глава мя боли*, а Гръци-ти *τὸ κεφάλι μὲ πονεῖ*: първи-ти безъ членъ, втори-ти съ членъ. Въ 25-й образъ: кокошката е наречена *яйцовидна*, зачтото носила яйца. Незнаемъ ако неждѣ има кокошки да приличать на яйца, още като гледа нѣкой, че черни-ти пилци носятъ бѣлы яйца, та нѣмать еднакъвъ *видѣ* по между си. По-долу: *дѣто намиратъ храна-та*, вмѣсто *дѣто намиратъ хранѣ*. Въ 104-й образъ, тѣсто-то ся нарича *кораво*, че потѣвалъ на чловѣка прѣста въ него и т. н.

Нѣма повѣче да ся простираме на дълго, че прѣводитель-тъ и въ прѣдговора иска прошкѣ отъ учителе за колкото кривины намѣратъ въ нея книга, като гы съвѣтува да учать повѣче и по-добрѣ нѣштата, что ся намиратъ по земя-та, и по-малко вида на земя-та. Колкото отъ наша страна му даваме най-голѣмѣ прошкѣ, коѣто може да отстапе нѣкой въ такывы обстоятелства; Желаетъ само да знаемъ да ли Българскый языкъ не е отъ оныя нѣшта¹, които чловѣкъ вижда и слуша по земя-та всякой день и всякой часъ?

К Н И Г И

*кои-то ся сж печатали въ Печатницъ-тъ
ни и ся намирътъ за продажбъ:*

СКРАТЕНИЕ на ТУРСКА-ТА ИСТОРИЯ преведена, попълнена и издадена отъ П. Р. Славейкова. — 8^{ва} 68 стр. Цѣна ... 1 цванецъ.

КРАТКА СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ преведена отъ Архимандрита Партенія Зографскій. 8^{ва} 120 стран. Цѣна 5 гр.

ЦВѢТОСЪБРАНІЕ (Славян Христомація) Старо-Българскаго языка издадена отъ Никифора Н. Константинова. гол. 8^{ва} 200 стр. Цѣна 8 гр.

Учебни Книжки за Дѣца-та, наредени и издадени отъ П. Р. Славейкова :

КНИЖКА I. БУКВАРЬ 8^{ва} 16 стр. Цѣна 1 гр.

КНИЖКА II. СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ.

КРАТКА ВСЕОБЩА ИСТОРИЯ отъ Іоакима Груева. гол. 8^{ва} стр. 222. Цѣна 16 гр.

ЕЛЕКТРИЧЕСКИ ТЕЛЕГРАФЪ преведенъ отъ французски отъ Хр. Ваклидова. Издаденъ отъ Пантели Г. Кисимова. 8^{ва} 64 стр.

БЛАГОНРАВІЕ преведено отъ Французки отъ Хр. Ваклидова. Издадено отъ Д. Добровича и Г. Василева за полж-тъ на Българ-ска-тъ Книжнина. гол. 8^{ва} 48 стр. Цѣна 2 гр.

ПЪРВА ХРАНА преведена отъ М. П. Чичовъ. гол. 8^{ва} 168 стр. Цѣна 16 гр.

ЖИТИЕ и ЧЮДЕСА Святаго и Славнаго Пророка Ілія преведено отъ Отца Х. Софронія. гол. 8^{ва} стр. 35.

НАЧАЛНОЕ УЧЕНИЕ за дѣца-та отъ Арх. Партенія. гол. 8^{ва} 40 стран. Цѣна 2 гроша.

СМЕТНИЦА отъ Кънча Кесарева.

НАРЪЧНА ЧИСЛИТЕЛНИЦА преведена отъ Н. Николова, а по-правена и издадена отъ Ив. Найденова.

Подъ печать:

БУКВЕНИЦА СЛАВЕНСКА отъ Хр. К. Сичанъ Николова.

ФРАНЦУШКО-БЪЛГАРСКИ РАЗГОВОРЪ отъ Ив. Найденова.

АЛГЕБРА преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

ГЕОМЕТРИЯ преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

МЪСЯЦОСЛОВЪ за 1859 отъ Българска-та Книжнина.

ЦВѢТОНОСНО-ТО ПАНЕРЧЕ Нравствена Повѣсть преведена и издадена отъ Х. м. Пашова и Ат. Г. Симова.

СКАЗАНИЕ за Св. Димитрія Басарбовскаго отъ Арх. Натанаил Стояновича.

Отвъдни книжы за продажбъ:

БЪЛГАРСКА ГЪСЛЯ издадена отъ С. Зафорова и Ц. Желева.

Цѣна 4 гр.

ТРЪГОВЕКО РЪКОВОДСТВО издадено отъ Бр. Хамамджиеви.

Цѣна... .. Цѣна 1 левъ

Подписка-та за спомоществование-
то на Българскы-ти Книжици и
на Българ. Книжнинѣ приѣма ся
отъ тыѣ лица:

Отъ Настоѣатели-ти на БЪЛГАРСКЫ-ТИ КНИЖИЦИ
Г. Г. К. Мариновича и К. В. Славчевича въ Цариградѣ.

Отъ Г. Пантели Х. Г. Кисимова въ Тръново.

» » Т. Х. Бойчова въ Шуменѣ.

» » Братиѣ Х. Петкови въ Русчюкъ.

» » Сав. І. Гамзовенова въ Видинѣ.

» » Радѣ Теодорова въ Силистрѣ.

» » Братиѣ Георгиевичъ въ Варѣ.

» » А. Н. Каракашъ въ Свищовѣ.

» » Димитра Трайкова въ Софійѣ.

» » Господина Данчева въ Сливенѣ.

» » Ст. Арнаудова и сынъ въ Габрово.

» » Георги Карловскій въ Тулча.

» » Нешя Х. Матеѣва въ Едрене.

» » Доктора С. І. Чомакова въ Пловдивѣ.

» » Ст. Груйоглу въ Кѣздѣжѣ.

» » Иванча Стоѣанова въ Ескѣ-Заарѣ.

» » Христодула Чорбаджи въ Хаской.

» » Д. Х. Тулева въ Калоферѣ.

» » Братиѣ Х. Гюрови въ Самоковѣ.

» » Дим. Янакѣва въ Дупница.

» » Кара-Никола Ангелова. Въ Т. Пазарджикѣ.

» » К. Фотинова въ Смирнѣ.

» » Хр. Георгиева въ Букурешѣ.

» » Мих. Поповича въ Ибраила.

» » М. и А. Авраамовича въ Гюргево.

» » Евлогиѣ Георгиева въ Галацѣ.

» » Отца Архимандрита Наѣанаѣ Стоѣановича Начѣл-
ника на Добровецкый-тъ вѣласть въ Яшѣ.

» » Г. Шопова въ Измаилѣ.

» » Николаѣ Хр. Палаузова и Ст. Томковича въ Одессѣ.

» » Ат. Михайлова въ Виенѣ.